

STORTINGET

Stortingstidende

Referat fra møter i Stortinget

Nr. 40 · 10. januar
Sesjonen 2023–2024

Møte onsdag den 10. januar 2024 kl. 10

President: Masud Ghara khani

Dagsorden (nr. 40):

1. Muntlig spørretime
2. Ordinær spørretime
3. Referat

Presidenten [10:00:08]: Representanten Bjørnar Moxnes, som har vært permittert, har igjen tatt sete.

Representanten Frank Edvard Sve vil framsette et representantforslag.

Frank Edvard Sve (FrP) [10:00:28]: På vegner av representantane Morten Stordalen, Bård Hoksrud, Dagfinn Henrik Olsen, Himanshu Gulati og meg sjølv har eg gleda av å setje fram eit representantforslag om å oppheve godkjenning av endra vegnormal.

Presidenten [10:00:43]: Forslaget vil bli behandlet på reglementsmessig måte.

Sak nr. 1 [10:00:50]

Muntlig spørretime

Presidenten [10:00:51]: Stortinget mottok mandag meddelelse fra Statsministerens kontor om at statsrådene Kjersti Toppe, Jon-Ivar Nygård og Geir Pollestad vil møte til muntlig spørretime.

De annonserte regjeringsmedlemmene er til stede, og vi er klare til å starte den muntlige spørretimen.

Vi starter da med første hovedspørsmål, fra representanten Tage Pettersen.

Tage Pettersen (H) [10:01:17]: La meg starte med å ønske barne- og familieministeren godt nytt år!

Politimesteren i Oslo politidistrikt sa til Budstikka at det som skjedde på rutebussen ved Bærum sykehus på tampen av fjoråret, var en hendelse som ikke kom overraskende og uventet på politiet. Politiets bekymring ligger særlig på økningen i kriminalitet blant ungdom, hvor de ser at gjerningspersonene blir stadig yngre og har stadig lavere terskel for bruk av grov vold.

Moss Avis har de siste ukene skrevet om frykten for å bli banket opp av medelever som en del av skolehverdagen på Ramberg skole. Utdanningsforbundet i Moss melder om en økning i uønskede hendelser ved flere skoler, og det gjelder vold og trusler både mellom elever og lærere og mellom elever.

Det er et akutt behov for flere verktøy for å håndtere og ivareta barn som begår alvorlig og gjentatt kriminalitet. Kriminalitetsstatistikk over hele landet viser at ungdomskriminalitet på flere områder er økende. Det gjel-

der særlig volds- og vinningskriminalitet, og økningen er størst blant de yngste. På mange måter har 14 blitt det nye 17.

Barne- og ungdomskriminalitet rammer ikke kun offeret. Det er også ødeleggende for barnet selv. Barn som begår kriminalitet, må derfor ofte beskyttes mot seg selv. Av og til er det behov for å gripe inn hardere overfor barn under 15 år, som ikke kan straffes. For barn over 15 år bør politiet og domstolene få flere virkemidler for å skreddersy straffen til den enkelte og for å skjerme ungdommer mot seg selv og nye kriminelle handlinger.

Kan statsråden gjøre rede for Barne- og familiedepartementets innsats og tiltak mot gjengkriminalitet de siste to årene, og hvilke nye tiltak har hun på blokka for å møte den store utfordringen vi nå står overfor som samfunn?

Statsråd Kjersti Toppe [10:03:06]: Eg vil ønska godt nytt år tilbake til representanten!

Eg vil takka for spørsmålet, for dette er ei utvikling som òg bekymrar meg som barne- og familieminister. Vi høyrer at fleire politidistrikt og kommunar fortel om auking i kriminelle handlingar, særleg blant dei yngste ungane. Sjølv om vi totalt sett har ein ungdomspopulasjon der det er lite kriminalitet, ser vi ei utvikling dei siste åra. Spesielt har det vore ein auke blant dei som er under 15 år.

No er ikkje dette noko som vert løyst av berre eitt departement, eller som berre eitt departement har ansvaret for, for dette er ei samfunnsutfordring som ein må angripa frå fleire sektorar. Ikkje minst er det eit viktig kommunalt ansvar. Justisdepartementet har fremja fleire lovendingar som vel vart behandla i Stortinget like før jul, og som vi veit har vorte godt mottatt ute, med forbetringar i dei strafferettslege reaksjonane – dette med ungdomsstraff og ungdomsoppfølging og eit hurtigspor når det gjeld ungdomskriminalitet.

På området mitt er det no gjort veldig mykje for å betra levekåra. Det vi veit, er at ein ofte ser at det i forbindelse med dårlege levekår er ein større risiko for at ungdom kjem ut i eit visst miljø, eller at det vert meir kriminelle handlingar. Vi har i budsjettet prioritert veldig mykje som går på levekår i barnefamiljar, områdesatsingar, som òg vil vera viktig i dette arbeidet.

Eg har i tillegg sett og er bekymra for utviklinga og vil ta større grep på området mitt for å koordinera dette arbeidet enno betre.

Tage Pettersen (H) [10:05:09]: Takk for svaret. Det er selvfølgelig ikke bare på Østlandet man er preget av økende ungdomskriminalitet. Bergens Tidende har skrevet om at Bergen har vært preget av en rekke grove ran, vold, biltyverier og annen kriminalitet begått av

ungdommer i byen. I mars i fjor skrev BT at bergenspolitiet i et brev til statsråden tok opp at de har vært nær ved å skyte barn ved to anledninger. I brevet lister politileder Morten Ørn opp en rekke bekymringer som dreier seg om kapasiteten i barnevernet, negativ påvirkning på ungdomsmiljøene fra de mest aktive barna, behov for væpnede aksjoner og risiko for flere fengslinger framover.

Hvordan har statsråden fulgt opp de helt konkrete bekymringene fra bergenspolitiet, nesten et år etter den henvendelsen?

Statsråd Kjersti Toppe [10:05:54]: Eg har hatt møte med bergenspolitiet i to samanhengar. Første gang var kort tid etter at det brevet vart sendt til meg. Det var eit møte der Bergen kommune og Bufetat, altså barnevernet, òg var til stades. Vi fekk fram kva som var realitetane. Og ja, det er ein alvorleg situasjon, for det har vore ein stor auke i talet på barn som treng hjelp frå barnevernet, og det er store kapasitetsutfordringar. Det er òg nokre barn – ikkje mange, men det er alvorleg for dei det gjeld – som både vert avviste av helsevesenet, som politiet ikkje kan fengsla, og som barnevernet ikkje har kapasitet eller rammer til å ta imot. Dette er ungdommar under 15 år som allereie har mange kriminelle handlingar bak seg.

Eg har hatt møte med politiet no, og det vert viktig at vi saman – kommune, politi, barnevern og helsevesen – ser på kva vi kan gjera for desse ungdommane.

Tage Pettersen (H) [10:06:58]: Det var en fin overgang til neste spørsmål. Politimester i Oslo, Ida Melbo Øystese, har tatt til orde for et landsdekkende og lukket institusjonstilbud for ungdomskriminelle i barnevernet. Dette er noe Høyre er enig i, og noe vi har foreslått både i vårt alternative budsjett og senest denne uken. For gruppen som er under den kriminelle lavalder, er det mangel på institusjoner som er i stand til å gi et tilstrekkelig tilbud. For dem som er over 15 år, og som det ikke er aktuelt å sette i ungdomsfengsel, vil en mulighet for å kunne gi betinget fengsel med vilkår i institusjonsplassering være en god måte å ta ungdommen ut av det skadelige miljøet og korrigere skadelig adferd på, med sterkt fokus på psykisk helse, utdanning og arbeidstrening. Dette er noe som er etterspurt av både politiet og domstolene.

Hva er statsrådens tanker om et slikt landsdekkende institusjonstilbud for ungdomskriminelle under straffbar lavalder, og er det noe statsråden eventuelt vil være med og ta initiativ til?

Statsråd Kjersti Toppe [10:07:52]: Det er eit veldig aktuelt spørsmål. Stortinget har tidlegare tatt stilling til om ein skal bruka barnevernet som eit alternativ til

fengsel, og ein har ikkje gått inn for det. Ein har i staden innført ungdomseiningar i kriminalomsorga og alternativ som ungdomsstraff, ungdomsoppfølging osv. Det er viktig for meg å seia at barnevernet ikkje skal driva med samfunnsvern – det har òg med tilliten til barnevernet å gjera. Vi har nyleg fått ein rapport frå barnevernsinstitusjonsutvalet som tek opp akkurat dette og kjem med mange gode forslag som eg vil greia ut vidare, som utviding av lågsikkerheitstilbod i ungdomseiningane og fotlenke i barnevernsinstitusjon.

Viss vi skal ha eit nytt landsdekkjande tilbod, må vi iallfall sjå kvar det skal vera forankra. Er det barnevernet som skal ha dette? Då må dei få eit heilt anna lovverk og heilt andre rammer, og det må ein i så tilfelle greia ut vidare.

Tage Pettersen (H) [10:08:56]: Jeg er glad for at statsråden i hvert fall ikke avviser det. Denne uken la Høyre fram ti grep for å forebygge og bekjempe nettopp ungdomskriminalitet. Et av områdene som det kanskje er vanskeligst å få til en endring på, er hjemme i familielivet. Problematiske familieforhold og traumatiske opplevelser i oppveksten kan være årsaker til at noen ungdommer søker seg til og føler seg hjemme i kriminelle miljøer. Derfor er et av tiltakene våre å skjerpe kravene til foreldreinvolvering og hjelpetiltak i sårbare familier. Det handler både om å utvide politiets adgang til å pålegge mindreårige og foreldre å møte for politiet for samtale om forebygging, og om å sette familier i stand til å være gode omsorgspersoner og rollemodeller for sine barn.

Har statsråden noen tanker om hvordan vi i denne sammenheng kan vri barnevernets innsats – eventuelt andre instanser – til i enda større grad å jobbe forebyggende i familier enn de kanskje har mulighet til i dag?

Statsråd Kjersti Toppe [10:09:55]: Her er eg faktisk veldig einig med spørsmålsstillaren. Eg var i går i Øvre Eiker kommune og hørde om deira prosjekt, Foreldrepartner, der nettopp barnevernet går inn og jobbar førebyggjande og hjelpande i familiar som av ulike årsaker strevar. Det har gitt – iallfall slik eg fekk det presentert – fantastiske resultat. Det vert oppfatta som eit hjelpande barnevern: Ein hjelper familiar med økonomi, levekår og bustad, og ein gjer folk til betre omsorgspersonar. Så eg har veldig sansen for å vri innsatsen til barnevernet og andre hjelpeapparat som familiar møter, f.eks. Nav, til å gå inn og hjelpa familiar i ein tidleg fase. Eg trur det vil ha enorm betydning òg for førebygging og ei positiv utvikling hos barn når dei veks opp. Det ønskjer eg å prioritera vidare.

Tage Pettersen (H) [10:10:57]: Et annet av de viktigste forebyggingstiltakene handler om å redusere uten-

forskapet. I Moss Avis uttalte nylig politistasjonssjef Henning Dalby at skal man forebygge kriminalitet, må det gjøres før det oppstår, og der har hele samfunnsstrukturen et ansvar.

Kriminalitet og gjengdeltakelse fungerer dessverre ofte som et fellesskap for marginalisert ungdom, og disse ungdommene trenger nettopp andre fellesskap og bedre forbilder. Generelt, som statsråden har vært inne på, vet vi at barn som vokser opp med færrest ressurser hjemme, i langt mindre grad deltar i organiserte aktiviteter enn barn med mer ressurssterke foreldre. Et annet av Høyres ti tiltak er å legge til rette for kveldsåpne skoler med tilstedeværende voksne, som bl.a. det nye byrådet i Oslo har satt seg som mål. Hvordan tenker statsråden at vi kan få til et bedre samspill nettopp mellom stat, fylke og kommuner for å tilgjengeliggjøre offentlige bygg og lokaler for ungdommene i deres nærmiljøer?

Statsråd Kjersti Toppe [10:11:58]: Kommunene har eit veldig stort ansvar for å driva førebygging og kriminalitetsførebyggjande arbeid i lokalsamfunn, blant familiar og blant barn og unge. Vi må gjera det i eit fellesskap med både stat og kommune, fylke og ideelle organisasjonar. Det er veldig mange som må til, men kommunane har eit ansvar som vi skal leggja godt til rette for. Det finst mange gode samarbeidsprosjekt, men eg er opptatt av at f.eks. politi, barnevern og kommunar må ha eit godt og systematisk samarbeid rundt desse barna. Så vil eg ta opp ein ting som eg ser, og det er at vi ikkje kan snakka om førebygging av skeivutvikling og kriminalitet utan å snakka om narkotikapolitikken. Politiet seier iallfall til meg at dei ofte står handlingslamme og ser at narkotikabruken aukar, utan at dei kan gripa inn eller jobba førebyggjande.

Ingvild Wetrhus Thorsvik (V) [10:13:14]: Det viktigste vi kan gjøre for å forhindre kriminalitet blant barn og ungdom, er forebygging. Det ble bl.a. også trukket fram av Sveriges rikspolitistjef, da han besøkte Norge, som et av de tre viktigste tiltakene Norge kan gjøre for å forhindre at vi havner i samme situasjon som Sverige. Også Danmark har hatt problemer knyttet til ungdomskriminalitet, men etter å ha satset på forebyggingsprosjektet «Aktive drenge» i 2017 har antallet unge som har blitt anmeldt og dømt, gått kraftig ned.

Barneombudet er tydelig på at mange norske kommuner mangler gode forebyggende tiltak til unge og gode tilbud til unge lovbrytere, og at kommunenes ansvar ikke er synliggjort i regelverket og styringen av tjenestene. Regjeringspartiene stemte før jul imot Venstres forslag om et pilotprosjekt etter den nevnte modellen fra Danmark, som bl.a. også involverer foreldreinvolvering. Var det fordi statsråden mener at kommunene i dag er godt nok rustet og har nok ressurser til å drive nødvendig fore-

bygging blant ungdom? Eller er hun enig med Barneombudet, og hva vil hun i så fall gjøre for å fikse det?

Statsråd Kjersti Toppe [10:14:26]: Det er veldig mange gode prosjekt og tiltak som kommunane gjer, og om det er det eine eller det andre vi skal gie midlar til, tenkjer eg må kunna bestemmast lokalt. Det regjeringa har gjort, er at vi har hatt ei kraftig auke i tilskotsordninga for inkludering av barn og unge, som nettopp kan gå til slike prosjekt. No er vel den ordninga oppe i over 700 mill. kr, ho er veldig godt likt, og pengane kjem til nytte. Frivillige lag og organisasjonar kan òg dra nytte av ho, og i samarbeid med kommunane er det veldig masse god førebygging som skjer, men eg er einig i at vi må gjera endå meir ut av dette. Aktivitet er jo ei førebygging i seg sjølv, og regjeringa har òg fornya fritidserklæringa, der vi saman med kommunane og frivillige ideelle organisasjonar skal arbeida for at alle barn og unge skal kunna ha minst éin aktivitet saman med andre. Det tenkjer eg òg er viktig.

Olaug Vervik Bollestad (KrF) [10:15:42]: Nå har jeg sittet og hørt på dialogen mellom statsråden og spesielt Høyre. Det er utrolig mange etater rundt barn og unge. Det er skole, helsestasjon, barnevern, frivillighet, barnehage – det er ekstremt mange. Mitt spørsmål til barne- og familieministeren er: Snakker disse etatene faktisk sammen? Eller er det lovverk og taushetsplikt som gjør at en jobber i sylindre, som gjør at kriminaliteten og usikkerheten vokser fram hos barn og unge fordi de får ulike råd og ulike signaler og man ikke jobber sammen?

Statsråd Kjersti Toppe [10:16:36]: Det er eit stort spørsmål som eg skal svara veldig kort på. Det viktigaste laget rundt barn og unge er familien. Da skal familien også få hjelp frå ulike velferdstenester. Dei snakkar kanskje enno ikkje godt nok i lag, men det er gjort viktige endringar, bl.a. endringar i velferdstenestelovgivinga, der ein no har ei samarbeidsplikt i ulike tenester – familievern, krisesenter, helsestasjon, barnevern – som skal jobba saman om barn og unge. Lovverket er iallfall styrkt, men eg trur det enno er ei stund til det vert implementert i tenestene.

Barnevernsreforma vert kalla for ei oppvekstreform, og intensjonen er veldig god. Det er ikkje barnevernet sitt ansvar å sørgja for at det skal verta gode oppvekstforhold for barn og unge. Det er alle tenestene, særleg i kommunane, sitt ansvar. Det å få til å gjera barnevernsreforma til ei oppvekstreform – der er vi ikkje enno, men det må vera målet, slik at det vert betre samarbeid rundt barn og familiar.

Presidenten [10:17:41]: Vi går til neste hovedspørsmål.

Frank Edvard Sve (FrP) [10:17:54]: Spørsmålet går til samferdselsministeren.

Vinter og kulde gjer at rekkjevidda vert kraftig redusert for elbussar. Dette har fått store konsekvensar for kollektivreisande i sprengkulda. På måndag aleine innstilte Ruter heile 1 000 bussavgangar i hovudstaden. Til Avisa Oslo seier Ruter at dette er ikkje er deira ansvar, men kjem av klimakrisa. Direktøren for kommunikasjon og samfunnskontakt i Ruter forklarar kollapsen i kollektivtrafikken slik:

«Endringene i klima, gjør at store nedbørsmengder kommer på en gang, såkalt høy nedbørintensitet i kombinasjon med flere nullpasseringer, altså at gradestokken passerer null samtidig med store nedbørsmengder. Det gir store utfordringer for kjøreforholdene.»

Dette er det ein vanlegvis kallar norsk vinter.

Kva er det som skjer? Regjeringa har framskunda kravet om nullutslepp for alle bybussar frå 2025 til 2024. Statsråden har i den forbindelse uttalt at det er viktig at det offentlege går føre og stiller strenge krav til miljøvenlege innkjøp i transportsektoren, slik at vi reduserer utslappa frå sektoren.

Når vi no har sett korleis elbussane taklar den norske vinteren, kan statsråden då med godt samvit tvinge bussane som ikkje går, på alle dei kollektivreisande i byane neste vinter? Meiner statsråden at dei nye elbussane har takla den norske vinteren på ein god måte?

Statsråd Jon-Ivar Nygård [10:19:25]: Jeg har selvfølgelig forståelse for at det har vært utfordrende dager for de kollektivpassasjerene som har vært avhengig av bussen på Østlandet. Heldigvis, må vi si, er det sjelden vi har sprengkulde slik vi har hatt de siste dagene.

Det er et meget viktig poeng som representanten Sve egentlig ikke var innom, nemlig at vi i Norge har klimamål. Vi har forpliktelser internasjonalt, og vi har klimamål som skal nås. Transportsektoren står for en tredjedel av klimagassutslippene, og i denne salen er det bred tilslutning til at vi må bruke ulike virkemidler, som bl.a. å stille krav til nullutslippsløsninger, for at vi skal nå disse målene. Det skal selvfølgelig ikke bety et kompromiss med framkommelighet og teknologiens mulighet til å virke, så detaljene i hvorfor dette ikke fungerer godt nok, må Oslo kommune, Ruter og de som er ansvarlig for det, svare på.

Jeg mener at når vi går over til nullutslippsløsninger, må det også bety at kollektivsystemet vårt fungerer. Så vet vi jo, og det er greit å legge til, at i den typen kulde som vi nå har hatt, er det ikke åpenbart at andre teknologier heller fungerer problemfritt.

Frank Edvard Sve (FrP) [10:20:51]: Statsråden har ofte ein tendens til å peike på andre sitt ansvar og kom-

munane når det gjeld dette med nullutsleppskravet. Frå 1. januar 2022 vart det krav om nullutslepp for offentlege anskaffingar av personbilar og lette varebilar. Kommunane har no fått krav om at alle deira bilar skal vere nullutsleppsbilar. Dette ser vi konsekvensane av når heimesjukepleie/heimetenesta ikkje kjem seg ut for å hjelpe dei som faktisk treng hjelp. Ein må bruke store delar av arbeidstida si på å lade. Vi ser i media at tilsette fortvilar, og det gjer dei med god grunn.

Meiner samferdselsministeren dette er forsvarleg, og har samferdselsministeren tenkt å ta ansvaret for denne situasjonen, når det faktisk er regjeringa som har påført kommunane det kravet?

Statsråd Jon-Ivar Nygård [10:21:42]: Når det gjelder det ene kravet representanten først tok opp, får det virkning fra i år. Det faktum at Oslo har elektriske busser nå, er et initiativ de har tatt på eget grunnlag tidlige- re. Det betyr ikke at ikke vi også har et ansvar.

Jeg er opptatt av at det utstyret vi anskaffer, må virke, uavhengig av teknologi. Derfor er det selvfølgelig også unntaksadganger i regelverket vi har innført, dvs. at hvis det er ting man skal bruke utstyret til der det ikke vil være formålstjenlig at det er elektrisk, kan man gjøre andre valg. Det samme er det med klimatiske forhold, uten å gå nærmere inn i hvor det i så fall vil være relevant. Blant annet er det sånn at utrykningskjøretøy er unntatt fra disse bestemmelsene.

Frank Edvard Sve (FrP) [10:22:25]: Også frå 1. januar 2023 vart det krav om nullutslepp i offentlege anskaffingar av tunge varebilar, altså varebilar på mellom 1 785 kg og 3,5 tonn, som kommunane følger opp. Dette er bilar kommunane brukar i beredskapsarbeid innan vatn, avløp, straum og andre viktige kritiske samfunnsfunksjonar. Vi har denne vinteren opplevd også brøyteutstyr med eldrift, som kan brukast nokre timar før dei må stå dobbelt så lenge og vel så det for å lade. Det vert det jo mykje brøyting av. Det går sjølvsagt ut over beredskapen.

Synest samferdselsministeren at lovkrava regjeringa har påført kommunane, med nullutsleppskrav for viktige beredskapsområde i kommunane, er forsvarlege? Ja, det er unntaksåtgang, men kommunane følger opp lovheimlane, og vi ser konsekvensane av det no. Sjukepleiarane kjem seg ikkje ut til eldre, kommunane sine bilar som skal ut og ta vassrøyr som sprekk osv., kjem seg ikkje ut. Synest ministeren dette er forsvarleg?

Statsråd Jon-Ivar Nygård [10:23:25]: Det som ikke ville vært forsvarlig, ville vært å sitte helt passivt og ikke gjøre noe med de klimautfordringene vi har, ei heller ta inn over oss det ansvaret vi som nasjon har for å nå overordnede klimamål. Transportsektoren står for én

tredjedel av klimagassutslippene, og da må vi i alle fall gjøre noe. Jeg aksepterer ikke at premisset er at det vi gjør, ikke virker. Det er ikke sånn at vi skal kompromisere på utstyrets mulighet til å håndtere det det skal settes til, som følge av at vi går over til nullutslippsløsninger.

Frank Edvard Sve (FrP) [10:23:58]: Men det er akkurat det vi ser i samfunnet no i dag. I ein normal vinter – det er faktisk kuldegrader i Noreg når det er vinter – ser vi altså at 1 300 bussavgangar står. Folk kjem seg ikkje på jobb. Vi ser at bilane til heimesjukepleia står, dei må stå og lade. Folk får ikkje den hjelpa dei skal ha i kommunane, på grunn av at ein har følgd forskrifta til regjeringa. Ein ser det på andre område, med eldrift på både brøyteutstyr og ikkje minst andre viktige funksjonar. Det har konsekvensar.

Det kan ikkje vere sånn at klimamål og resultatmål for å oppnå internasjonale forpliktingar er viktigare enn at dei eldre faktisk får hjelp i heimesjukepleia. Då er mitt spørsmål igjen: Kva er viktigast? Er det tenestene vi politikarar har ansvar for overfor veljarane våre og innbyggjarane, som er viktigast, eller er det internasjonale lovkrav om klima og miljø som er det viktigaste for ministeren?

Statsråd Jon-Ivar Nygård [10:24:59]: Når vi innfører den type krav, er utgangspunktet vårt at teknologien er i stand til å håndtere det. Jeg vet ikke hva som er representantens erfaringsgrunnlag her, men jeg har i hvert fall fått med meg, gjennom å følge med på mediene den siste tiden, at det har vært kulderekorder i Oslo. Jeg tror man må ta inn over seg at det er et ganske ekstremt nivå på det klimatiske akkurat nå.

Det er også sånn at andre typer utstyr har utfordringer i den type kulde vi nå har sett, så det er for enkelt å si at hvis det er elektrisk, funker det ikke i kulde, men hvis det er noe annet, funker det optimalt. Så enkelt er det ikke. Jeg legger til grunn at det skal fungere når vi går over til nullutslippsløsninger, og jeg ser også at Ruter i Oslo sier at de har bestilt utstyr som skal fungere 365 dager i året. Jeg antar at de vil gå inn i en diskusjon med leverandørene sine om hvorfor det ikke er sånn.

Presidenten [10:25:56]: Vi går videre til neste hovedspørsmål.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [10:26:13]: Spørsmålet mitt går til mat- og landbruksministeren.

Ifølgje siste Global Food Security Index er det no for tredje året på rad ei dramatisk svekking av den globale matsikkerheita. Dyrtida for mat er global, og det nærmar seg no at ein milliard menneske globalt opplever svolt, og nær 5 pst. av verdas befolkning står i ei akutt matsikkerheitskrise. Stadig fleire område blir ulevelege

på grunn av konflikt og miljøkriser. Dette påfører oss som ein rik nasjon i nord eit stort ansvar på bistandsområdet for å bidra til at land best mogleg kan møte denne utfordringa.

Matsikkerheita i Noreg er også svært urovekkjande. Ifølgje dei siste tala frå NIBIO er vår eiga sjølvforsyning på berre 39 pst. Målet er 50 pst. innan 2026. Det er SV, Senterpartiet og Arbeidarpartiet einige om. I løpet av få år skal vi auke sjølvforsyningsgraden frå 39 pst. i dag til 50 pst. – ei formidabel oppgåve. I løpet av våren skal regjeringa leggje fram ein opptrappingsplan for jordbruket når det gjeld inntekt, og ho skal også leggje fram ein plan for sjølvforsyning. Noreg har blant dei svakaste sjølvforsyningsgradane i verda, så behovet for å ta i bruk norske areal og norske plantevekstar er akutt. Kva vil regjeringa gjere for å auke verdien av norske areal for å sikre at meir av maten blir produsert med utgangspunkt i norske arealressursar?

Statsråd Geir Pollestad [10:28:14]: Lat meg starta med å seia at eg er einig i den verkelegheitsbeskrivinga som vert gjeven. Det er ei global matkrise me står føre, og ho må me ta på største alvor. Det er òg bakgrunnen for at me i større grad rettar bistandspolitikken mot mat, men me har eit sjølvstendig ansvar i Noreg for å auka sjølvforsyninga her til lands. Me har gjort mykje. Det er bl.a. bakgrunnen for at me har auka støtta til jordbruket med 54 pst. over dei to siste jordbruksoppgjera. Det er liksom historia. Det handlar òg om å kompensera for den kostnadsveksten som har vore, for at ikkje prisane til forbrukar skal verta for høge.

Det er rett at me ønskjer å auka sjølvforsyninga. Eitt av dei viktigaste tiltaka for å få til det vil vera å auka lønsemnda i matproduksjonen, og så må me gjera det på ein måte som bidreg til at me greier å oppretthalda eit landbruk i heile landet, at me har med store og små bønder inn i framtida, og at landbruksmiljøa rundt om i landet består. Det er ingen tvil om at skal me auka sjølvforsyninga, må me auka planteproduksjonen vår i Noreg. Det vil seia at ein større del av frukt og grønt me som folk et, må vera produsert i Noreg. Der har me gjort eit viktig grep, bl.a. saman med SV, når det gjeld å styrkja tollvernet på utvalde grønsaker, inkludert potet. Det vil vera viktig. Eg veit at representanten er glad i fisk og potet, så det leverer me på – eitt viktig tiltak. Det er òg eit arbeid med at det føret dyra våre et, i størst mogleg grad skal vera produsert i Noreg. Dette er konkrete ting som me vil koma tilbake til i den varsla opptrappingsplanen både for inntekt og for sjølvforsyning.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [10:30:17]: Eg er glad for at statsråden trekkjer fram inntekt og sjølvforsyning, at dette skal kome i god tid før jordbruksoppgjere

ret, sånn at det gir eit godt grunnlag for ein ny og meir offensiv jordbrukspolitikkk.

Eg vil ta tak i det siste som statsråden var inne på, for det er kritisk viktig at det vi produserer på norske areal, får ein høgare verdi, sånn at vi kan redusere import av førråvarer til Noreg. Der er det å ta i bruk tollgrep viktig. Det er også viktig å sjå på import av førråvarer, om ein skal etablere nye, eigne avgifter på dette. Så har vi tilskot til prisnedskrivning av kraftfôr, som er ei form for subsidie på import, og som undergrev verdien av norske arealresursar. Er det konkrete ting som statsråden vurderer inn i arbeidet for å nå sjølvforsyningsmålet?

Statsråd Geir Pollestad [10:31:21]: Som eg sa i det fyrste svaret, er det å auka planteproduksjonen i Noreg viktig. Det å få ein auka andel norsk fôr vil vera viktig, og at dei dyra som kan eta anten gras eller kraftfôr, i størst mogleg grad et gras som me veit er 100 pst. norskprodusert. Heldigvis er det ei positiv utvikling når det gjeld fôr – andelen norsk går opp. 2023 var riktig nok eit veldig krevjande år for bøndene på grunn av dårleg ver, og 2022 var eit veldig godt kornår. Me vil nok òg i framtida sjå at dette svingar, men det kjem til å vera mitt mål at det føret, det kraftføret, som norske husdyr et, i større grad skal vera norsk. Det er òg bakgrunnen for at me har sett i gang dette prosjektet med berekraftig fôr, som er viktig for jordbruket og for havbruket.

Når det gjeld spørsmålet om prisnedskrivning, er det eit forhandlingstema, som eg ikkje vil koma inn på no.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [10:32:26]: Takk til statsråden. På radio i dag kunne SSB presentere prisutviklinga generelt i det norske samfunnet, spesielt på mat, som aukar mykje meir enn andre forbruksvarer. Det er litt interessant ettersom vi i Noreg i dag har eit system som sikrar at bonden i alle fall får ein gitt pris på ei rekkje varer. Heile det norske systemet er bygd opp om støtte til jordbruket, for å forhindre at ein skal ha den typen galopperande prisar i butikk. Statsråden er også matminister og har delvis eit ansvar for den delen av politikken – i butikk. Over lang tid har vi sett at butikkjedene aukar prisen meir enn det som er rimeleg. Kva gjer regjeringa i ein sånn situasjon? Kva er beskjeden til folk som no opplever at mat berre blir dyrare og dyrare – antakeleg urimeleg?

Statsråd Geir Pollestad [10:33:28]: Kampen mot prisveksten er eit hovudprosjekt for regjeringa på alle felt. Det inkluderer den generelle økonomiske politikken, og så har me målretta tiltak for å halda matvareprisane nede. Det at me har auka jordbruksoppgjera så mykje, har vore for at fellesskapet skal ta kostnadene, at bonden slepp å velta dei over på forbrukarane. Det meiner eg har bidrege til redusert pris. Straumstøtta til land-

bruket, der ein i praksis har full kompensasjon over 73 øre, er eit anna tiltak som me har sett i verk.

Så er det interessant å sjå av tala i dag at for produkt som mjølk, ost og egg, som ein i stor grad produserer i Noreg, er prisveksten 7,6 pst., mens for frukt, som i stor grad vert importert, har prisveksten vore 13,3 og for grønsaker 13,6 – eg er litt usikker på det siste, kanskje var det motsett. Det har vore ein større vekst på den importerte maten, og det viser at ein nasjonal produksjon er fornuftig, òg for forbrukarane.

Rasmus Hansson (MDG) [10:34:51]: Regjeringens mål om maksimalt 2 000 dekar tapt matjord per år blir foreløpig fulgt opp med frivillige og uforpliktende henstillinger fra regjeringen uten konkrete grep for å sikre at målet blir nådd. Derfor har Miljøpartiet De Grønne bedt Stortingets utredningsseksjon om en oversikt over planlagt nedbygging av matjord i matfylket Trøndelag. De svarer at det er svært vanskelig, men basert på kommuneplanenes arealdel anslår seksjonen at 13 764 dekar matjord er planlagt omdisponert i Trøndelag, og statlige veiprosjekter kommer i tillegg. Tidsrommet for disse planene er ukjent, men det betyr altså at Trøndelag alene planlegger å beslaglegge sju år av regjeringens samlede kvote for matjordnedbygging i Norge. Spørsmålet blir: Vil statsråden fortsatt møte dette med frivillige henstillinger, eller vil han trappe opp de politiske virkemidlene?

Statsråd Geir Pollestad [10:36:03]: Det er ei feil beskriving av regjeringa sin politikk. Eg trur ikkje at f.eks. IKEA, som planla å byggja varehus på eit jorde i Vestby, opplever at det dei har vore utsett for, har vore ei frivillig oppmoding. Eg trur det har vorte kjent at det var ei regjering som hadde vilje til å ta vare på dyrkamarka. Statsforvaltarane legg inn motsegner der det er prosjekt som ikkje kan godkjennast.

Så har representanten tal for det som er planlagt bygt ned i Trøndelag. Tala i ein rapport frå NINA viser at det nasjonalt er planlagt 140 000 dekar, som ligg inne til utbygging i arealplan. Det er klart at skal me nå framtidens jordvern mål, må det talet ned. Der må me få kommunane til å ta areal som er planlagt bygd ned, tilbake til LNF-område.

Presidenten [10:37:03]: Vi går vidare til neste hovudspørsmål.

Geir Jørgensen (R) [10:37:18]: Mitt spørsmål går til samferdselsministeren.

På julaften gikk fristen ut for å bruke unntaksbestemmelsene i EUs fjerde jernbanepakke, en jernbanepakke som bl.a. sier at all persontrafikk skal konkurranseutsettes. I Hurdalsplattformen står det at regjeringen

så raskt som mulig skal gå i dialog med EU for å sikre at man kan bruke dette unntaket. Vi vet at regjeringen i slutten av september mottok en utredning fra Jernbanedirektoratet om hvordan man kunne gjøre akkurat dette. Så vet vi at vi gjentatte ganger ikke har fått innsyn i denne utredningen fra Jernbanedirektoratet, men samferdselsministeren sitter altså på svaret om hvordan disse unntaksbestemmelsene kan brukes. Den utredningen fikk vi ikke se. Det betyr at vi før jul ikke kunne gjøre noe med denne saken fra Stortinget. Nå har fristen gått ut.

Kan samferdselsministeren garantere at regjeringen har brukt alle muligheter for å sikre at persontogtrafikken ikke privatiseres ytterligere?

Statsråd Jon-Ivar Nygård [10:38:36]: La meg begynne med at denne regjeringen har avlyst konkurranse på persontogtrafikken. Vi har også avlyst konkurranse på drift og vedlikehold, og vi har tatt Spordrift tilbake igjen i Bane NOR. Det vi sier i Hurdalsplattformen, er at vi skal utforske mulighetene for å få unntak hvis det er nødvendig. Vi har også sagt i gjentatt kommunikasjon i denne salen at vi først ser på hvilke muligheter det er for å videreføre vår jernbanepolitikk innenfor rammen av det EU-direktivet.

Det er riktig, som representanten Jørgensen påpeker, at det pågår en utredning om det, og vi er i en prosess hvor vi ennå ikke er ferdig. Det er gjort nye bestillinger, og vi har ikke kommet i mål med de vurderingene. Når vi har kommet lenger i den prosessen, vil vi selvfølgelig kunne kommunisere med Stortinget om det.

Geir Jørgensen (R) [10:39:28]: Det er fortsatt like uklart. Vi står her etter at fristen for å be om unntak fra EUs jernbanepakke er gått ut, og vi har ennå ikke fått svar. Kan statsråden svare på det nå? Har regjeringen bedt om unntak fra å konkurranseutsette persontrafikken i EUs fjerde jernbanepakke, eller har regjeringen ikke gjort det?

Statsråd Jon-Ivar Nygård [10:39:56]: Vi har veldig tidlig i denne regjeringssperioden tatt opp med EU vårt syn og gjort rede for det. Det gjorde vi kort tid etter at vi tiltrådte i regjering.

Geir Jørgensen (R) [10:40:20]: Jeg får vel fortsatt ikke svar på det jeg spør om, om regjeringen har eller ikke har bedt om unntak fra EUs jernbanepakke. Kan statsråden da i så fall forklare: Er det gitt et unntak fra EU?

Statsråd Jon-Ivar Nygård [10:40:33]: Det jeg tror det er litt forvirring om nå, er den fristen som gikk ut den 25. desember, som knytter seg til den ubetingede rettigheten vi hadde til å direktetildele. Den fristen gikk

ut 25. desember. Vi har hatt en prosess hvor vi har direktetildelt innenfor den fristen, så det er ikke en aktuell problematikk for oss akkurat nå, men det vil jo kunne komme til å bli det når vi skal ha nye prosesser for tildeling i framtiden. Det er det regjeringen jobber med nå, å se på hva slags handlingsrom vi har, for det første innenfor det direktivet, og for det andre om vi må inn i en prosess med å forsøke å få unntak fra det direktivet.

Geir Jørgensen (R) [10:41:22]: Den samme tilbakemeldingen som Samferdselsdepartementet har gitt til oss i Rødt om innsyn, er også gitt til EFTAs overvåkningsorgan, ESA. Situasjonen er den at vi ikke får vite hva Jernbanedirektoratets vurderinger er. Vi får ikke vite hvordan dette har blitt håndtert av statsråden og departementet. Spørsmålet blir da: Når er det mulig for oss som har et folkevalgt verv her, å få innsyn i disse vurderingene?

Statsråd Jon-Ivar Nygård [10:41:55]: Som jeg svarer i brev til Stortinget, der jeg skriver følgende: Samtidig er jeg innstilt på å gjøre en fornyet vurdering av dette spørsmålet når departementet har kommet lenger i sin interne saksbehandling i løpet av våren.

Det er ikke noe mer hokusfokus om dette enn at det fortsatt pågår dialog og diskusjon om hvordan dette skal forstås, og den prosessen er ikke kommet til ende.

Presidenten [10:42:14]: Vi går videre til neste hovedspørsmål.

Lene Westgaard-Halle (H) [10:42:35]: Norge står overfor en rekke store utfordringer fram mot 2040, og flere av de viktigste er nødt til å møtes gjennom en moderne landbrukspolitikk. Beredskapssituasjonen i Norge knyttet til mat har dessverre begrenset seg til om man er for eller mot kornlager, men som Riksrevisjonen påpeker: Regjeringen har faktisk ikke kartlagt hvor svakhetene i verdikjeden for matproduksjon ligger.

Selvforsyningsgraden i Norge er for lav. Det er vi enige om. En av de viktigste årsakene til det er at vi ikke klarer å forsyne oss selv med plantebasert mat, altså korn, frukt og grønt. En økning av grøntandelen vil ikke bare øke selvforsyningsgraden, det vil også kutte utslipp, samtidig som det svarer på en rekke helseutfordringer. Statsrådens svar på dette er at det ikke er middag om det ikke er kjøtt. I tillegg svarer han med kun å bruke 16 pst. av jordbruksoppjøret på nettopp planteproduksjon. Økt satsing på planteproduksjon vil være bra for klimaet.

Vi står midt oppe i en utfordring som er ganske mye større enn det jeg tror vi klarer å ta inn over oss her på Stortinget, men landbrukspolitikken gjør det jo ikke lønnsomt for en norsk bonde å omstille til mer bære-

kraftig drift, og det er et problem. Samtidig endrer Kari og Ola nordmann preferanser. De ønsker andre landbruksvarer enn det vi tradisjonelt har produsert, og skal vi tilfredsstillte forbrukerne, ta vare på folks helse, kutte utslipp, verne om naturen, øke selvforsyningsgraden og sikre god beredskap i hele landet, må norsk landbrukspolitikk moderniseres for å møte disse utfordringene. Mitt spørsmål er derfor: Hvordan vil statsråden definere et moderne og bærekraftig landbruk, og er vi der nå?

Statsråd Geir Pollestad [10:44:18]: Eit moderne landbruk er eit landbruk som produserer den maten forbrukarane etterspør, som sikrar beredskapen vår, og som produserer maten på ein mest mogleg miljø- og klimavenleg måte. Det er òg utgangspunktet for regjeringa sin landbrukspolitikk. Det er difor me har hatt to solide jordbruksoppgjør. Det er difor me skal leggja fram ein opptrappingsplan. Det er difor me skal leggja fram ein plan for auka sjølvforsyning.

Så er det rett at eit av verkemidla for å auka sjølvforsyninga – som eg sa i eit tidlegare svar – er å auka produksjonen av frukt og grønt i Noreg. Åleine står det for ein veldig liten del av det totale energiinntaket i maten, så det er ikkje eit tiltak som åleine vil vera nok. Eg meiner det er viktig å sikra bøndene, som sjølvstendig næringsdrivande, føreseielegheit. Eg meiner det er viktig å slå ring om forhandlingsretten. Difor var det så viktig at me fekk fleirtal i Stortinget for den avtalen som jordbruket hadde forhandla fram, og som i stor grad la til rette for auka produksjon av frukt og grønt. Kva var det Høgre valde å gjera i den situasjonen? Jo, dei stemte imot den framforhandla avtalen, og då dei la fram sitt alternative budsjett, gjekk dei òg mot det ved å kutta i løyvingane i ein avtale som Stortinget hadde vedteke. Det er iallfall ikkje ein moderne jordbrukspolitikk. Det er ein litt Framstegsparti-steil landbrukspolitikk, som eg tenkjer at Høgre ikkje burde ha vore med på.

Så innleier ein med å snakka ned dette med kornlager. Det har vore hard motstand frå Høgre mot å etablere beredskapslagring av korn. No gjer me det, for me meiner det er ei rett politisk prioritering i den tida me står i.

Lene Westgaard-Halle (H) [10:46:23]: Jordbruksoppgjøret svarer jo ikke på de utfordringene som vi er enige om at er vanskelige. Det var nettopp derfor Høyre var så tydelig på at vi trenger en annen type jordbruksoppgjør, da vi behandlet jordbruksoppgjøret nå i våres. Vi trenger å gjøre andre ting i jordbruksoppgjøret. Vårt alternativ – statsråden må gjerne kalle det FrP-sk, jeg skulle ønske det var det – var tydelig på klima. Vi hadde ti sider med merknader om klima, som verken regjeringen eller SV gikk inn i. Vi var tydelig på planteproduksjonen, at den må økes. Riksrevisjonen har nettopp vurdert i hvilken grad tilskuddene i jordbruksavtalen bi-

drar til å ivareta selvforsyningsgraden og matsikkerheten gjennom økt produksjon. Det er ganske interessant lesning, for de skriver følgende:

«Norge kan bli mer selvforsynt med mat ved å øke kornproduksjonen, men dagens virkemidler er ikke tilstrekkelige for å oppnå økt produksjon.»

Vil statsråden i de neste jordbruksforhandlingene sørge for at prosentandelen som brukes på planteproduksjon, økes?

Statsråd Geir Pollestad [10:47:25]: Jordbruksoppgjøret hadde ein klar klimaprofil, det hadde ei klar sat-sing på frukt og grønt, men eg meiner me er ille ute å køyra når ein, slik Høgre gjer, ikkje anerkjenner jordbruket sin rett til å forhandla med staten.

Me skal òg levera matvarer til den norske befolkninga. I dag kom det tal som viste ein ganske høg prisvekst, og eg er veldig glad for, på vegner av både norske bønder og norske forbrukarar, at ikkje Høgre fekk fleirtal for dei tiltaka som dei etterlyste. Eg er glad for at dei ikkje fekk innført ei kjøtavgift på ein halv milliard kroner, som norske forbrukarar måtte ha betalt. Eg er veldig glad for at Høgre ikkje fekk fleirtal for ei avgift på mjølkekartongar, som ville ha gjeve norske barnefamiliar ein auke i rekninga på mjølkekartongar på ein halv milliard kroner. Eg er òg veldig glad for at dei ikkje fekk gjennomslag for kuttet sitt i jordbruksavtalen på over 1 mrd. kr, som ville gjort at ein måtte ha velta ein større del av kostnadene over på forbrukarane. Me må klara å sjå både forbrukarar og bønder samtidig.

Lene Westgaard-Halle (H) [10:48:31]: Jeg er ikke sikker på om statsråden engang husker hva jeg spurte om, men jeg noterer meg at statsråden er veldig glad for at det ikke er noen klimaprofil i regjeringens jordbruksoppgjør, og at de synes det er fint at vi ikke jobber for å kutte CO₂. Det får stå for statsrådets regning. Utfordringen er at det statsråden og regjeringen legger opp til, ikke øker selvforsyningsgraden, ikke kutter utslipp og ikke gjør at vi får den maten vi kommer til å trenge i framtiden.

En videre oppfølging er innlemmelsen av Finland og Sverige i NATO, som vi nå ser. Den er historisk, og den medfører nytenkning på en rekke områder, som forsvar, transport og beredskap, mellom Norge, Sverige og Finland. Det gir oss helt nye muligheter med tanke på framtidig matberedskap. Norge har som kjent en betydelig eksport av matvarer, og til enhver tid har vi overskudd på mat stående i oppdrettsanlegg langs kysten. Vil statsråden ta initiativ til at norske matressurser kan ses på som en del av en felles nordisk selvforsyning og kriseberedskap?

Statsråd Geir Pollestad [10:49:31]: Litt av problemet med spørsmåla frå Westgaard-Halle er at dei inne-

held så mykje informasjon som ikkje er sann. I det fyrste spørsmålet vart f.eks. eit sitat frå tidlegare landbruksminister Sandra Borch brukt som mitt. Då vert det vanskeleg å ha ein politisk debatt om dette.

Når det gjeld spørsmålet om nordisk samarbeid, meiner eg det er viktig. Me må gjera vår jobb i Noreg. Eg har hatt samtalar med den svenske landbruksministeren om korleis me kan jobba saman for å styrkja den felles nordiske beredskapen. Det er òg eit samarbeid mellom landbruksministeren og fiskeriministeren om berekraftig fôr, som vil gjera at me kan auka norsk andelen. Me kan auka beredskapen gjennom at me får eit større innhald i fôr til husdyr og ikkje minst fôr til fisk som er produsert på norske resursar. Det er det som er den moderne grunntanken i landbrukspolitikken til Senterpartiet og Arbeidarpartiet.

Lene Westgaard-Halle (H) [10:50:34]: Jeg noterer meg at statsråden tar avstand fra utsagn fra forrige landbruksminister i en middag hvor nåværende landbruksminister satt og spiste sammen med vedkommende, men det er for så vidt en interessant debatt vi kan ta videre senere.

Statsråden svarer egentlig bare at jordbruksoppgjøret er svaret på det meste. Vi vet at jordbruksoppjøret gis gjennom økte overføringer over statsbudsjettet og den såkalte målprisen, som i praksis betyr prisen på mat i butikk. Som representanten fra SV nevnte tidligere, fikk vi nye tall fra SSB i dag. De viser at norske matvarepriser økte med hele 10 pst. Prisene på grønt økte med 13 pst., fordi vi importerer en del, og det er dyrt å produsere i Norge. Dette er den høyeste økningen på 40 år.

Årsakene er sammensatte. Det er absolutt ikke sånn at vi skal si at dette er regjeringens feil, for det handler først og fremst om prisøkninger i hele verdikjeden, men det kommer på toppen av det høyeste rentenivået vi har sett på 15 år. Kan statsråden opplyse om hvilke tiltak hans departement har gjort det siste året for å redusere matprisene?

Statsråd Geir Pollestad [10:51:43]: Det har eg sagt. Me la fram eit solid jordbruksoppgjør der me tok ansvar for ein betydeleg del av kostnadsveksten som har vore. Det gjer at prisveksten vert mindre. Me har ein straumstønad som eg trur ingen andre bønder i verda har, som eigentleg sikrar ein makspris på 73 øre til jordbruket. Det å leggja fram og støtta opp under jordbruksavtalen – i sum er dette viktige ting for både å styrkja landbruket og å halda prisane nede.

Så må eg gjenta at med den situasjonen me er i, den prisgaloppen me ser, og som det er regjeringa sitt mål å stoppa, ville det vore veldig feil viss Høgre fekk gjennomslag for sitt forslag om ein halv milliard i kjøtavgift. Det ville vore veldig feil viss Høgre fekk fleirtal for å gjera

den norske mjølka ein halv milliard kroner dyrare. Det ville òg ha vore veldig feil å kutta i jordbruksavtalen, slik som Høgre gjorde, som hadde gjort at ein måtte velte ein større del av kostnadene over på norske forbrukarar. Prisstiginga ville ha vorte høgare med Høgre i regjering.

Alfred Jens Bjørlo (V) [10:52:57]: Statsråd Pollestad er, i likskap med alle i Senterpartiet, på heimebane når han får lov til å snakke om det heilage jordbruksoppgjøret, som faktisk er den einaste saka der dette stortinget får lov til å diskutere mat- og landbrukspolitik. Då har vi i praksis berre eit val: anten stemme for ein lønsavtale mellom staten og bøndene framforhandla i lukka rom, eller stemme imot.

Det vi aldri har diskusjonar om, er den heilskaplege matpolitikken – kvar vi vil med matsystemet i dette landet, og der forbrukarpolitikk, kjedemakt og klimapolitikk heng saman. Omtrent alle andre land i verda går no frå å tenkje ein snever landbrukspolitik til å tenkje ein brei matpolitikk, der ein ser på berekraft, klima, nye forbrukarvanar – alt i ein samanheng.

Er ikkje snart tida inne for at denne regjeringa kjem til bordet med ei sak til Stortinget om ein heilskapleg matpolitikk for Noreg, og ikkje berre årlege landbruksoppgjør, som er ei lønsforhandling mellom staten og bøndene?

Statsråd Geir Pollestad [10:54:02]: Det er ikkje lønsforhandlingar. Bøndene er sjølvstendig næringsdrivande, og bøndene har ein forhandlingsrett. Det jordbruket me har i dag, er eit resultat av berebjelkane i landbrukspolitikken, og der er det heilt sentralt at bøndene har rett til å forhandla om eigne rammevilkår. Ein kan difor ikkje understreka nok kor viktig jordbruksavtalen er. Det skjer innanfor dei politiske rammene som ligg i regjeringsplattforma, og som ligg i vedtak frå Stortinget.

Det er ei rekkje andre område der me diskuterer ting som er relevante for landbrukspolitikken. Tollverndiskusjonen me hadde i haust, er eit glitrande eksempel. Der har me gjort nokre verdival. Nokre har valt å satsa på norsk landbruk og norsk beredskap, og andre har tenkt at nei, me skal tilbake til 1990-talet, med mest mogleg frihandel som løysing på alt. Det var ein reell politisk diskusjon som me hadde i haust. Eg håper me får fleire slike diskusjonar, og eg deltek gjerne i dei.

Alfred Jens Bjørlo (V) [10:55:05]: Nettopp dette med toll er eit godt døme på at vi ikkje ser heilskap. Her driv landbruksministeren med tollforhandlingar og tollmurar på landbruk, mens vi no er blitt verdas største fiskeri- og sjømatnasjon. Der har vi heilt andre interesser, offensive interesser. Dei heilskaplege debattane har vi ikkje, på grunn av den måten regjeringa fører forhandlingspolitikken sin på.

Statsråd Pollestad inviterte til å gå tilbake til 1990-talet. Den invitasjonen blir eg gjerne med på. Det er ikkje slik at norsk landbruk alltid har sett ut slik som det gjer i dag. Går ein tilbake til 1990-talet og samanliknar med i dag, er grovt sagt det samla landbruksarealet ganske konstant, men det har skjedd ei kraftig vridning i bruk av areal. Areal brukt til korn, frukt, grønt og poteter har gått ned med omtrent 20 pst. frå 1999 til 2002, mens areala vi brukar til kjøt og mjølkeproduksjon, har gått opp.

Ser statsråden føre seg, i den utviklinga vi no skal ha, med nye forbrukarvanar og klimasaka, at vi kanskje kan gå tilbake i retning 1990-talet når det gjeld samansetjinga av kva norsk jordbruksareal blir brukt til?

Statsråd Geir Pollestad [10:56:11]: Eg opplever nok at representanten har eit litt feil inntrykk av norsk landbruk, for norsk landbruk er svært omstillingsdyktig, glad i å ta i bruk ny teknologi og oppteke av å levera på det som forbrukarane etterspør.

Om ein ser på kvar me er sjølvforsynte og ikkje, viser det seg at me ligg ganske bra an på kjøt, på egg og på mjølk. Det tenkjer eg er viktig for forbrukarane, dei får trygg mat, og det er viktig for beredskapen. Det me har eit potensial til å ta opp, er planteproduksjonen. Det gjeld grønsaker, og det gjeld frukt. Difor var den jordbruksavtalen som gjeld for i år, innretta veldig i retning av at me skal auka og styrkja det.

Samtidig er eg oppteken av at me skal bruka grasareala våre, beiteareala våre, til å produsera mat. Då går vegen via eit dyr som me et kjøtet, egga eller drikk mjølka frå – egg er for så vidt ikkje via beite, så det er greitt – men det viser at me leverer på det forbrukarane etterspør, og det kjem òg til å gjelda for framtida.

Presidenten [10:57:15]: Vi går til neste hovudspørsmål.

Silje Hjemdal (FrP) [10:57:30]: Mitt spørsmål går til barne- og familieministeren.

Riksrevisjonen, partnerdrapsutvalget, barnevoldutvalget og overvåkingkomiteen GREVIO er blant ganske mange som har uttrykt bekymring for organiseringen og samordningen av arbeidet mot vold og overgrep.

Det som kritiseres, er bl.a. at styringssignalene og styringsdialogen mellom nivåene ikke er godt nok samkjørt, og de økonomiske virkemidlene på feltet er ikke godt nok samordnet. Det har heller ikke vært jobbet godt nok med felles innsats og tiltak. Dette gir utfordringer for kommunene, det er én ting, men det gir veldig store utfordringer for ofrene. Det er i all hovudsak utsatte kvinner og barn, som lever i frykt, og som gjerne lever på flukt i eget land, også i Norge i 2024.

De siste tallene jeg har, viser at rundt 750 barn lever på skjult adresse i Norge. I verste fall kan disse bli tvunget til samvær med en voldelig forelder eller overgriper. Dette påpekte Barnas Havarikommisjon i fjor. Nå kommer de med neste delrapport neste uke.

For ca. et år siden tok jeg opp denne problemstillingen med statsråden, som sa hun var klar over dette og ville ta fatt i det. Men nå vil jeg gjerne vite hva statsråden helt konkret har gjort for at barn som lever på skjult adresse, skal ha en større trygghet.

Statsråd Kjersti Toppe [10:59:34]: Det er eit veldig viktig tema som representanten Hjemdal tar opp.

Regjeringa har nyleg, før jul, lagt fram ein opptrapingsplan mot vald og overgrep mot barn og vald i nære relasjonar. I den planen er det fleire viktige tiltak som òg omhandlar korleis vi skal kunna både førebyggja, avdekka og gi god hjelp og oppfølging til barn som er utsette for overgrep. Det er òg ei viktig styrking av barnehusa i planen og ikkje minst det som vi kanskje snakkar for lite om, og til dels er tabubelagt, at vi må ha ei betre hjelp til og oppfølging av barn som sjølve er overgriparar. Det er ganske mange av overgrepa overfor barn som andre barn utfører. Så her er det mange som treng hjelp.

Når det gjeld samvær, er det sant at dette er ei kjend problemstilling. Ofte er det ei kvinne som søker seg til krisesenter, og da er det ofte slik at barn likevel skal ha samvær f.eks. med barnefar, som da kan ha utsett mor for vald. Eg greier ut vidare ein type dansk modell, der dei har andre reglar for stopp i samvær ved slike situasjonar, men dette er ikkje noko eg har ei klar anbefaling om i dag. Men dette er noko vi vurderer vidare opp mot den kvalitetsreforma vi skal fremja i barnevernet til neste år.

Silje Hjemdal (FrP) [11:01:39]: Allerede en uke ut i 2024 er det begått fem drap i Norge. Partnerdrap og æresvold er et stort samfunnsproblem som vi har løftet tidligere, men problemet her er også at det offentlige ofte får en rekke varsler i forkant av denne type ufattelige tragedier med dødelig utfall. Brudd på besøksforbud, opphold på krisesenter, anmeldelser – alt dette er gjengangere blant det som kommer i forkant av sånne saker. En av disse gjengangerne, som har vært påpekt av flere, og som også ble gjentatt i går på Debatten på NRK, er utfordringen med manglende kommunikasjon, f.eks. mellom barnevern og politi, om barn som lever på skjult eller sperret adresse. Da vil jeg vite, litt mer konkret: Hva har ministeren gjort for at samfunnet bedre skal beskytte disse utsatte barna og kvinnene?

Statsråd Kjersti Toppe [11:02:45]: Vi tar dette på alvor, f.eks. det som var Riksrevisjonens tilbakemeldingar på det arbeidet som har skjedd på dette området til no, at det har vore for lite koordinering og for lite samar-

beid. Og opptrappingsplanen som vart fremja før jul, fokuserer jo i stor mon på akkurat dette.

Når det gjeld spørsmålet, er eg usikker på kva ein spør om – om det er korleis det vert betre samarbeid mellom politi og barnevern, eller om det er korleis ein skal jobba enda betre for å avdekkja barn som har behov for beskyttelse. Dette er jo heilt sentralt òg i barnevernet sitt ansvarsområde, der tenestene må få god kunnskap om korleis dette vert avdekt. Altfor ofte går det altfor mange år før alvorleg omsorgssvikt vert oppdaga.

Silje Hjemdal (FrP) [11:03:52]: Regjeringens opptrappingsplan mot vold og overgrep behandlar over hele 15 sider vold og overgrep i samiske miljøer, og tro meg – det er veldig bra, og det er noe hele komiteen sto bak i sin tid. Sosial kontroll og æresrelatert vold nevnes på generelt grunnlag, men det er ikke noe eget kapittel om vold og overgrep i f.eks. innvandrer miljøer. Det synes jeg er litt problematisk, noe Fremskrittspartiet også understreket i Debatten i går, at ingen tør å adressere elefanten i rommet.

Mener statsråden at det er riktig at vold og overgrep i samiske miljøer tas på stort alvor i opptrappingsplanen, mens samme type forhold i f.eks. innvandrer miljøer ikke vies samme oppmerksomhet, selv om vi vet at mange av disse er overrepresentert, bl.a. på krisesentrene, men også blant gjerningspersonene?

Statsråd Kjersti Toppe [11:04:49]: Eg er ikkje einig i problemstillinga. Å setja dette opp mot kvarandre meiner eg vert feil. Det var ei klar bestilling at samiske miljø skulle verta omtalte; dei er altfor ofte gløynde i veldig mange planar.

Elles er den opptrappingsplanen veldig offensiv og god – på dei ulike miljøa – og eg vil eigentleg ikkje kommentera spørsmålet vidare. Eg tenkjer at ein får lesa planen sjølv og gjera seg opp si meining. Vårt ansvar no er faktisk å få gjennomført alle dei gode tiltaka som ligg i planen, på eit område som er veldig avgjerande og eigentleg eit stort samfunnsproblem.

Silje Hjemdal (FrP) [11:05:38]: Da er vi rett og slett inne på litt av kjerneproblemet, for hvordan skal vi klare å takle en sånn type samfunnsproblem hvis vi ikke er villige til å få fakta på bordet og gå inn i noe av det som er utfordringene? Jeg er veldig glad for at vi viet særskilt oppmerksomhet til de samiske miljøene i denne problematikken, for det var helt nødvendig, men det synes jeg også det er på høy tid at man gjør i disse andre sakene.

Når man på oversikter kan se at 60 pst. av gjerningsmennene i partnerdrapsaker gjennom de siste ti årene er født i utlandet, og da gjerne har tilknytning til land med en utbredt æreskultur, ja, da må vi ta det på alvor. Vi må ikke ha berøringsangst overfor disse tilfellene. Vi ser

på krisesentre at veldig mange av dem som oppsøker hjelp der, bor der og kommer tilbake, også har utenlandsk bakgrunn. Skal vi ikke ta dette på alvor?

Statsråd Kjersti Toppe [11:06:41]: No beveger spørsmålsstillaren seg langt inn på justisministeren sitt område, når hovudspørsmålet eigentleg handlar om partnardrap. Så eg oppfatta spørsmålet meir som ei ytring. Eg er ueinig i problemstillinga, at vi ikkje tar dette på alvor. Debatten dei siste dagane har vel òg vist at vi absolutt tar denne situasjonen på djupaste alvor. Så eg vil gjera det heilt klart at det er enormt viktig å ha sterkare tiltak mot partnardrap. Dei er djupt tragiske, dei drapa som har skjedd i Noreg, og særleg no i forbindelse med jul og nyttår har det vore mange.

Presidenten [11:07:28]: Da går vi videre til neste hovedspørsmål.

Liv Kari Eskeland (H) [11:07:44]: Mitt spørsmål går til samferdselsministeren.

Rogaland har fått kritikk for delvis å ta betalt for ferjene som regjeringa ønskjer skal vera gratis. Det har dei gjort for å sikra eit anstendig kollektivtilbod, m.a. med hurtigbåt, ettersom gratisferje er underfinansiert og dette ligg som ei utfordring i botnen.

Regjeringa har innført denne nasjonale ordninga med eit mantra om å gjera livet enklare for folk som bur langs kysten. Men ordninga er ikkje berre underfinansiert, ho fører til attståande bilar, eit større press på miljøet og kommunale vegar, og òg eit behov for auka ferjekapasitet og fleire avgangar. Resultatet er at alle utfordringar og vanskelege dilemma som oppstår i kjølvatnet, vert overlatne til fylkespolitikarane. Regjeringa skyv då fylkespolitikarane framfor seg, som eksempelvis i Rogaland, der dei no vel å ta litt betalt på ferja for å halda oppe eit godt båttilbod.

Kven er det som veit best om kva som passar lokalt? Er det regjeringa, eller er det fylkespolitikarane? Dette er det greitt å få svar på, ettersom me opplever at statsråden for samferdsel og kommunalministeren ikkje heilt er samsnakka i dette spørsmålet.

Statsråd Jon-Ivar Nygård [11:09:10]: Jeg er stolt av å representere en regjering som har gjort noe med ferjetilbudet til folk. Vi har både redusert prisene med 50 pst. og innfridd Hurdalsplattformen fullt ut. Vi har også satt fylkeskommunene, da også på våre egne samband, i stand til å ha gratis ferjer, og det gjør at avstandsulempene blir redusert. Det er bra politikk for å styrke de lokalsamfunnene det gjelder.

Når vi har beregnet dette, har vi tatt utgangspunkt i ferjedatabanken og det som har vært rapportert inn. Det vil være slik at hvis det er unøyaktigheter og svakheter i

systemet, vil man kunne få gjenspeilet det også i det som kommer tilbake igjen til fylkeskommunene, men vi har fullfinansiert ordningen. I hovedprinsipp er det slik det er, og det vil da være mulig for fylkeskommunene å gjøre lokale justeringer og prioriteringer fordi vi har overført pengene i rammen.

Så er jeg og Erling Sande helt enige, for vi sier bare følgende: Hvis det blir en utvikling hvor de pengene vi har overført til fylkeskommunene for å sørge for at man får gjennomført en styrking av ferjetilbudet, går til andre ting, sier det seg selv at det er en risiko for at de pengene da trekkes tilbake og brukes til noe annet.

Liv Kari Eskeland (H) [11:10:25]: No viser det seg at det er ei underfinansiering her. Då bør ein moglegvis dempa trusselen om at midlane skal verta trekte tilbake. Ein lesar i avisa at i Telemark varslar dei om heile 14 mill. kr i underfinansiering. For Rogaland sitt vedkommande er det 2,4 mill. kr i underfinansiering. Då snakkar me om dei midlane som bilistane betaler. I Austevoll ser me ei litt anna utfordring. Der har det vorte eit stort behov for å auka ferjekapasiteten, og det er viktigare enn at ferja er gratis. Ein vurderer å be om å ta litt betalt for nettopp å få dette til, for fylkeskommunen har ikkje moglegheit til å setja inn meir kapasitet.

Meiner statsråden at det er greitt å ta litt betalt på ferja for å auka frekvensen på det same sambandet?

Statsråd Jon-Ivar Nygård [11:11:24]: Det er ingen tvil om hva som er regjeringens hovedintensjon med dette. Det er å sette fylkeskommunene i stand til å innføre gratis ferjesamband. Så har vi også sagt at det kan være lokale forhold som gjør at man må gjøre lokale vurderinger. Blant annet kjenner jeg til et annet ferjestrekk hvor man gjorde grep om betaling på sommertid, tror jeg det var, fordi man så at det ville kunne ha noen konsekvenser hvis man hadde gratis ferje for alle hele tiden. Så her er det en frihet for fylkeskommunene, men det er en vesentlig forskjell på å bruke penger til å utvikle ferjetilbud og å bruke dem til noe helt annet. Hvis man gjør det siste, kan man ikke regne med at man får finansiering.

Liv Kari Eskeland (H) [11:11:58]: Så langt har eg berre registrert at det er å styrkja båttilbodet i fylkeskommunane. Det er klart at det no vert nokre vanskelege gråsoner. På grunn av gjenstående bilar og for å fylla ferja til Utsira har dei no gjennomført ein annan vri, nemleg å tilby reservasjon av plass til den nette sum av 50 kr og 100 kr per bil og vogntog, noko som igjen undergrev gratisprinsippet, men som dei har sett seg nøydde til å gjera for at dei fastbuande skal få fast plass på ferja, ettersom det ikkje ligg an til ein auke i ferjekapasiteten innanfor ordninga.

Er statsråden einig i at me må ta på alvor når innbyggjarar og næringsliv klart melder at det er viktigare at ferja går, at det er nok frekvens og kapasitet, enn at ho er gratis?

Statsråd Jon-Ivar Nygård [11:12:47]: La meg først gjenta og si at dette er en fantastisk ordning, hvor vi har gjort offensive grep for å sørge for at vi får bedre ferjetilbud, billigere ferjetilbud for befolkningen. Det er slik at vi har bevilget 1,4 mrd. kr til det formålet, og det er med utgangspunkt i de kostnadene som er beskrevet.

Så har vi også sagt at det må være frihet for fylkeskommunene til å gjøre lokale justeringer, nettopp på grunn av den typen forhold som representanten tar opp. Men det må ikke forveksles med at vi har en situasjon hvor det er en fylkeskommune som har sagt at de velger å bruke pengene på noe annet. Det er en litt annen tilnærming.

Liv Kari Eskeland (H) [11:13:21]: Slik eg forstår, er det framleis båttilbod og kollektivtilbod Rogaland peiker på, og dei gjer det nettopp fordi det er underfinansiert. Dei får ikkje dekt dei kostnadane som billettane representerer. Då må staten gå inn og fullfinansiera dette dersom dei skal stå ved gratisferjeprinsippet. Vil dei pengane som Rogaland fylkeskommune her etterspør, verta etterbetalte i revidert budsjett?

Statsråd Jon-Ivar Nygård [11:13:53]: Vi er opptatt av at vi skal finansiere ordningen, men jeg kan ikke gå detaljert inn i det nå. Som jeg har sagt, er grunnlaget for bevilgningene lagt med utgangspunkt i den statistikken som kommer fra fylkeskommunene selv. Her kan det selvfølgelig være unøyaktigheter og ting som må rettes opp, men jeg har dessverre ikke detaljkunnskap om det.

Presidenten [11:14:11]: Den muntlige spørretimen er nå omme.

Sak nr. 2 [11:14:15]

Ordinær spørretime

Presidenten [11:14:16]: Det blir en endring i den oppsatte spørsmålslisten, og presidenten viser i den sammenheng til den elektroniske spørsmålslisten i salappen.

Endringen var som følger:

Spørsmål 10, fra representanten Marius Arion Nilssen til energiministeren, utsettes til neste spørretime, da statsråden er bortreist.

Spørsmål 1

Anna Molberg (H) [11:14:35]: Riktig godt nytt år til statsråden!

«I sommer var det mange i kulturbransjen som holdt pusten. Regjeringens innleieinnstramminger satte festivaler og konserter i fare fordi arrangørene ikke fikk leie inn folk. Nå har regjeringen gått med på et mulig unntak for enkeltstående arrangementer begrenset til rigg- og scenearbeidere. Men det er mange andre som bidrar til å få et arrangement til å gå rundt. Vakthold, renhold og matservering for å nevne noen. Olavshallen i Trondheim frykter permitteringer og tap av oppdrag.

Får vi snart en avklaring på hva som blir reglene?»

Statsråd Tonje Brenna [11:15:25]: La meg starte med å gjengjelde ønsket om et godt nyttår til representanten Molberg og svare klart ja på spørsmålet. Vi kommer snart til å få en avklaring på hva som blir reglene.

Anna Molberg (H) [11:15:41]: Det var optimistisk fra statsråden. Jeg ser nå at regjeringen har avgrenset mulighetene for innleie i arrangementsbransjen ganske kraftig, også i det forslaget som ble sendt på høring. Hvis det som ble sendt på høring, blir reglene, er det ganske mange som fremdeles vil slite. Aktivitetsnivået i denne sektoren svinger fra dag til dag. Det ligger litt i sakens natur i arrangementsbransjen – Bruce Springsteen har ikke konsert fast hver mandag i uken her i Norge. Administrerende direktør i Olavshallen i Trondheim, Ann Elisabeth Wedø, sier rett ut til oss at hvis hun ikke får leid inn fast ansatte gjennom bemanningsbyråer, men heller må øke grunnbemanningen, må hun permittere disse igjen i ti måneder av året. Det er litt absurd når hele målet til regjeringen er flere faste ansettelser. Hva tenker statsråden om denne typen innspill som vi får fra bl.a. Olavshallen?

Statsråd Tonje Brenna [11:16:39]: Jeg er enig med representanten i at det å gjennomføre arrangementer egentlig er ganske komplekse operasjoner. Vi trenger de som jobber med logistikk og teknikk. Vi trenger mat og drikke. Vi trenger kulturutøvere og veldig mange andre yrkesgrupper for å få gode arrangementer. Jeg er opptatt av at i framtiden i Norge skal vi også ha gode arrangementer. Vi har fantastisk flinke konsertarrangører og andre, både frivillige og profesjonelle, som gjør en enorm innsats, veldig sesongvariert, for at alle vi andre skal få mulighet til å få gode kulturopplevelser. De skal få mulighet til å drive godt i Norge i framtiden.

Så er jo poenget med en høring å få innspill og tilbakemeldinger. Jeg er opptatt av at vi klarer to ting på en gang, både å ha et godt, ryddig og anstendig arbeidsliv, hvor målet er tryggest mulig forhold for de ansatte, og

samtidig ha den fleksibiliteten som trengs i en bransje som skal gjennomføre gode arrangementer, ofte midlertidig, fordi de reiser f.eks. fra sted til sted på turné. Vi må finne en løsning som forener disse to hensynene.

Anna Molberg (H) [11:17:41]: Jeg har egentlig store problemer med å forstå hvordan det kan være en bedre løsning å øke grunnbemanningen dersom det uansett ender med permitteringer. Så jeg håper statsråden tar det godt i betraktning når de nye reglene for arrangementsbransjen legges fram. Jeg har også problemer med å forstå hvorfor det kun er rigg- og scenearbeidere som foreslås unntatt i det som nå har vært på høring, for det hjelper veldig lite når det er ganske mange andre yrkesgrupper som bidrar til å få et arrangement til å gå rundt.

Jeg er også bekymret for at vilkåret om enkeltstående arrangement rett og slett blir for snevert, og at det er ganske mange helårsarrangører som vil falle utenfor det viktige unntaket som vi venter på. Spørsmålet er egentlig bare om statsråden kan berolige en bekymret politiker med at disse problemstillingene blir tatt hensyn til når de nå utformer de nye reglene.

Statsråd Tonje Brenna [11:18:40]: Undertegnede er både en ivrig konsertentusiast og opptatt av å være effektiv, og jeg har egentlig lyst til å svare ut alt det representanten nå spør om. Så er min jobb å legge fram dette på en helhetlig og god måte. Jeg kan bekrefte at jeg er opptatt av de samme tingene som representanten peker på, og som for øvrig veldig mange av dem som har uttalt seg i høringen, også har vært opptatt av, nemlig at vi må anerkjenne fullt ut at det å gjennomføre en konsert eller festival eller en annen form for kulturarrangement er en kompleks operasjon som krever ulike typer yrkesgrupper som jobber på ulike måter, og som må hensyntas, bl.a. gjennom at mange av dem er midlertidig på et fysisk sted, f.eks. fordi man er på turné eller gjennomfører en festival. Dette skal vi gjøre på en god og ordentlig måte som sørger for at vi kan ha gode arrangementer i Norge i framtiden og samtidig ta godt vare på arbeidstakere, som skal ha anstendige forhold på jobb.

Spørsmål 2

Rasmus Hansson (MDG) [11:19:51]: Jeg benytter anledningen til å ønske næringsministeren godt nytt år, og går videre til det innsendte spørsmålet, som lyder:

«I september la regjeringen inn solindustrien som et eget satsingsområde i Grønt industriløft, slik Miljøpartiet De Grønne foreslo i forbindelse med næringskomiteens behandling av statsbudsjettet for 2023. Når er imidlertid den norske solindustrien i full krise. Nor-

wegian Crystals gikk konkurs i august i år, NorSun permitterte 100 ansatte i september, og REC Solar stanset produksjonen ved fabrikken i Kristiansand i oktober.

Hvilke konkrete grep vil statsråden ta for å redde norsk solindustri?»

Statsråd Jan Christian Vestre [11:20:40]: La meg også på ordentlig vis få ønske representanten Hansson godt nytt år og takke for samarbeidet i fjor om mange gode og krevende spørsmål og for at representanten er så utålmodig på vegne av det grønne skiftet. Det håper jeg representanten fortsetter med. Jeg gleder meg til samarbeidet også i år.

For å svare på spørsmålet:

Gjennom grønt industriløft viser regjeringen hvordan vi skal bruke våre naturressurser, kunnskapsmiljøene, vår industrielle kompetanse og våre historiske fortrinn til å sette fart på den grønne omstillingen og til å skape grønne verdikjeder med stort eksportpotensial. Grønt industriløft er en av de mest ambisiøse industri-satsingene i Norge på flere tiår – over hundre tiltak, der nesten alle er igangsatt eller gjennomført.

I fjor høst innlemmet vi solindustrien som et av ni innsatsområder i veikartet, og det er det flere grunner til. Det neste tiåret vil solenergi utgjøre den største andelen av global fornybar energiproduksjon. EU la i 2022 fram sin solstrategi. EU setter seg mål om å kunne produsere 320 GW solenergi årlig innen 2025 og nesten 600 GW innen 2030. EU har også en ambisjon om å være selvforsynt med 40 pst. av produksjonsutstyr for solenergi gjennom hele verdikjeden innen 2030.

Norge har siden 1990-tallet hatt aktører, virksomheter, innenfor ulike deler av solverdikjeden som har lang, verdifull kompetanse – verdensledende sådan. I praksis har norske virksomheter vært omtrent alene utenfor Kina i produksjonen av ingoter og avanserte wafere. Det er en betydelig forskningsbasert kompetansebase i Norge med Institutt for energiteknikk, IFE, Sintef og NTNU, som arbeider tett med industrien. Dette gjør det høyst relevant å se på norsk solindustri som en potensiell nøkkel for å realisere en robust og bærekraftig solverdikjede i Europa.

Det er krevende tider for solindustrien, og det er først og fremst fordi kinesisk solindustri har oppnådd en dominerende markedsposisjon innenfor både produksjonen av silisium, ingoter og wafere og solcellepaneler, betydelig subsidiert av kinesiske myndigheter. Det er nå overkapasitet i kinesisk solindustri. Amerikanerne har i praksis blokkert adgangen for kinesiskprodusert til USA. Det betyr at Europa har store lagre med kinesiskproduserte paneler til dumpet pris. Prisene er nå så lave at europeiske produsenter ikke engang får dekket sine produksjonskostnader.

Det er markedssituasjonen som nå er hovedproblemet for norsk solindustri. Det kan ikke Norge løse alene. Derfor har jeg tatt initiativ inn mot både EU-kommisjonen, den europeiske solalliansen og næringsministrene i Tyskland og Frankrike til at vi må finne en felleseuropeisk løsning på hvordan vi skal bygge opp den europeiske, og med det også den norske, industrien, bygge et marked som skal gjøre det mulig å drive lønnsomt. Vi kommer til å jobbe uførtrodd videre med det nå i 2024.

Jeg er optimist med tanke på at det er mulig å få til ting. Samtidig må jeg understreke at hovedoppgaven til næringspolitikken er størst mulig samlet verdiskaping, og vi går altså ikke inn i enkeltbedrifter eller -bransjer, men vi har et godt og robust virkemiddelapparat som skal hjelpe alle.

Rasmus Hansson (MDG) [11:23:43]: Takk for et langt og på mange måter lovende svar.

Statsråden har på en god måte ofte argumentert mot for mye subsidier til grønn satsing med en standardbegrunnelse om negative konsekvenser av en overdreven subsidiebruk.

Som statsråden nettopp var inne på, er det sånn at i ly av mange andre lands lojale begrensning av egen subsidiepolitikk har Kina stjålet veldig mye av verdensmarkedet for grønne produkter. Resultatet av det er det vi nå snakker om, at akkurat mens regjeringen vil satse mer på sol, ryker norsk solcelleindustri, som har vært stor og god.

USAs og EUs svar på dette har vært så stor støtte at de klarer å berge og bygge opp egen industri. Så med all respekt for subsidieproblematikken – hva er det som gjør det sannsynlig at Norge nå kan bygge opp igjen en solindustri som andre land satser mye mer på å støtte?

Statsråd Jan Christian Vestre [11:24:49]: Det er at vi har verdensledende produksjonsteknologi, kompetansemiljøer og flere tiårs erfaring som Europa trenger. Det er ikke bare-bare å starte opp inngått produksjon, avansert silisiumproduksjon eller produksjon av avanserte wafere. Her er Norge helt ledende. Det vet Europa.

Det er ikke sånn at vi ikke bistår gjennom virkemiddelapparatet. I NorSun i Årdal er Nysnø den største eieren, og Nysnø er deg og meg og alle andre skattebetalere i Norge. Selskapet har fått over 120 mill. kr i tilskudd de siste årene og over 242 mill. kr i lån og garantier. EUs innovasjonsfond bevilget også i fjor sommer flere hundre millioner kroner i støtte til selskapet for å bygge ut produksjonskapasitet. Så her bruker vi hele virkemiddelapparatet, og det mobiliseres privat kapital. Problemet er at når det ikke er etterspørsel i Europa etter europeiskprodusert fordi et annet land egentlig har ødelagt dette markedet, må vi igjen finne felleseuropeiske løs-

ninger. Vi kan ikke produsere paneler for lager. Det blir ikke lønnsom næringsutvikling over tid.

Rasmus Hansson (MDG) [11:25:51]: Problemstillingen er, som statsråden påpeker, at tross gode intensjoner og støtteordninger går det helt feil vei med den eksisterende norske solcelleindustrien. Og selv om kompetansen er høy og teknologien er god, hjelper ikke det når disse bedriftene blir stengt ned.

Som statsråden var inne på, er det mange andre, inklusiv EU, som satser betydelig på solcelleindustri. Kunne statsråden utdype litt mer om hvordan Norge vil følge opp initiativet overfor den europeiske satsingen på å bygge en felles verdikjede for sol i Europa?

Statsråd Jan Christian Vestre [11:26:36]: Ja, det gjør jeg med glede, for jeg mener det er det diskusjonen bør handle om. Her har vi felles interesser i å bygge og ta vare på og styrke denne verdikjeden i Norge.

Norge er nå invitert inn som permanent medlem i den europeiske solalliansen på ministernivå, og vi var allerede med i den europeiske batterialliansen. Jeg vet ikke om andre ikke-EU-medlemsland som er med der. Der har Norge målbåret de samme argumentene jeg nå har kommet med og forklart. Vi har dette høyt på agendaen i industripartnerskapet både med EU, med Tyskland og det som etter hvert nå blir inngått med Frankrike. Og vi må se på europeisk stimulans av etterspørsel.

Hvis Europa mener alvor med de ambisjonene jeg innledet med, vil det bety å bygge opp en betydelig produksjonskapasitet i Europa, og da må også Europa, de viktigste landene, Kommisjonen, også lage virkemidler som gjør at man forplikter seg til å kjøpe europeisk produsert. Det skal Norge jobbe sammen med dem om i tett samarbeid med norsk industri. Jeg har håp og ambisjoner om at vi skal lykkes med dette.

Spørsmål 3

Frank Edvard Sve (FrP) [11:27:53]: «Møreaksen i Møre og Romsdal er eit prosjekt til mange titals milliardar kroner som kun bringar 2 292 bilar i døgnet over Romsdalsfjorden. Dagens regjering fortset å sløse vekk skattebetalarane sine pengar på eit prosjekt som folket slett ikkje vil ha, og går mot folkets vilje. Over 500 mill. kr er brukt så langt frå stat og kommunar, og staten fortset å sløse vekk meir skattepengar.

Kan statsråden forklare logikken i at sløseriet på Møreaksen fortset, samtidig som regjeringa elles ikkje prioriterer veg?»

Statsråd Jon-Ivar Nygård [11:28:28]: Jeg vil starte med å presisere at det er feil at regjeringen ikke priori-

terer vei. I statsbudsjettet for 2024 bevilges det 43,1 mrd. kr til veiformål.

Regjeringen har prioritert oppstart av E6 Megården–Sommerset i Nordland, E134 Røldal–Seljestad i Vestland og E134 Oslofjordforbindelsen, byggetrinn 2, i Akershus. Med varslet oppstart av disse prosjektene viser regjeringen at vi satser på veiprosjekter i hele landet. Prosjektene vil bidra til bedre trafikkikkerhet, bedre framkommelighet, tunnelsikkerhet, samfunnssikkerhet og beredskap på viktige strekninger.

Regjeringen har også prioritert å videreføre planleggingen av fellesprosjektet Vossebanen og E16 Arna–Stanghelle.

Statens vegvesen planlegger E39 Ålesund–Molde, Møreaksen, i tråd med prioriteringene i Nasjonal transportplan 2022–2033.

Videre har Statens vegvesen levert faglige vurderinger om prioriteringer i ny Nasjonal transportplan 2025–2036 til Samferdselsdepartementet. Regjeringen legger som kjent fram vårt forslag til ny Nasjonal transportplan 2025–2036 for Stortinget denne våren.

Kari Henriksen hadde her overtatt presidentplassen.

Frank Edvard Sve (FrP) [11:29:44]: Eit samrøystes fylkesting, alle kommunane, alt av næringsliv og befolkninga elles i fylket har i årevis prioritert eksportvegen E136 Ålesund–Dombås og E39 Veibust–Blindheim–Moa. Statens vegvesen gjev blaffen i dette og legg fram såkalla faglege råd til samferdselsministeren – og skal framleis byggje Møreaksen til 2 292 bilar i døgnet over Romsdalsfjorden. Dei har altså skrota både E136 frå Moa til Vestnes og E39 – dødsvegen – gjennom Blindheimstunnelen, som elles er ein av eittløpstunnelane med høgast trafikk, på over 20 000 bilar i døgnet.

Kan samferdselsministeren forklare kva fagleg grunnlag dette er basert på? Statsråden må då ha såpass oversikt over eigne etatar at han faktisk kan svare på kva faglege vurderingar dette er?

Statsråd Jon-Ivar Nygård [11:30:35]: Som representanten er kjent med, består politikk av både faglige råd og utredninger som et grunnlag, og av politiske prioriteringer, og begge deler er viktige.

Så er det, som representanten påpekte, brukt en del penger på planlegging av Møreaksen, over 500 mill. kr – 370 mill. kr i den perioden da Fremskrittspartiet hadde samferdselsministeren. Det må jo være en grunn til at Fremskrittspartiet har vært ivrig etter å sette i gang planprosesser for Møreaksen, historisk sett. Jeg kjenner ikke forhistorien der, men jeg konstaterer at det er et faktum.

Så er det viktig å gjenta at Møreaksen, i likhet med andre prosjekter som ikke er startet opp, vil bli vurdert

på nytt gjennom NTP-en, og det kommer vi til å synliggjøre når vi legger fram ny Nasjonal transportplan.

Frank Edvard Sve (FrP) [11:31:27]: Heldigvis tok Framstegspartiet til vettet i 2017 og endra mening, som gjorde at vi gjekk mot Møreaksen. La no det liggje.

I 2023 er det igjen skyhøge dødstal på norske vegar, 118 er trafikkdrepne. Når det gjeld tiltak frå statsråden, har ein frå 2021 peika på NTP. I 2022 er det peika på NTP. I 2023 er det peika på at det skal kome i NTP, og ein har òg, sannsynlegvis, gjeve styringssignal til Vegvesenet som skal kome med dei faglege råda i forhold til NTP. Dei faglege råda frå Statens vegvesen i Møre og Romsdal er å ta E39 Veibust–Blindheim–Moa heilt ut av Nasjonal transportplan dei neste tolv åra.

Då er mitt spørsmål: Har statsråden tenkt å snart gå imot desse faglege råda som seier nei til å gjere noko med desse dødsvegane, og faktisk gjere noko med talet på drepne i trafikken? Vil han snart begynne å gå imot desse såkalla faglege råda?

Statsråd Jon-Ivar Nygård [11:32:31]: Når vi skal lage ny Nasjonal transportplan, som vi holder på med nå, vil det være basert på faglige råd og anbefalinger, men det vil også være politiske vurderinger av hvilke prosjekter som vi i så måte velger å legge fram. Det er ikke noe nytt. Det skjer i alle sammenhenger. Alle regjeringer har gjort det til enhver tid, og det kommer også vi til å gjøre.

Det er ikke sånn, mener jeg, at man må ta som utgangspunkt at man har som ambisjon å overprøve faglige tilrådinger, men man kan gjøre andre vurderinger. Det mener jeg at enhver statsråd bør gjøre – og også Stortinget være med på – i denne sammenheng.

Så må jeg bare gjenta enda flere ganger, for det blir ikke mer sant når representanten sier her i salen at vi ikke har gjort noen ting og bare peker på NTP. Som representanten vet utmerket godt, har vi styrket drifts- og vedlikeholdsbudsjettene gjentatte ganger siden vi tiltrådte, og vi har gjort grep for å bidra til økt trafikksikkerhet i Norge. Vi er også åpne for å bruke automatisk trafikk kontroll. Det var jo ikke Fremskrittspartiet tilhenger av, og det var selvfølgelig ikke spesielt kostnadseffektivt for å ta ned ulykker.

Spørsmål 4

Roy Steffensen (FrP) [11:33:46]: «← Kjør Ryfast for en 100-lapp, lover Magnhild». Dette var overskriften i Stavanger Aftenblad 11. mai 2012.

Hvilket ansvar og forpliktelse føler dagens statsråd for å levere på denne ambisjonen, nå som prisen er om lag det dobbelte for å kjøre fra Strand til Stavanger sentrum?»

Statsråd Jon-Ivar Nygård [11:34:09]: Jeg har forståelse for at trafikantene synes utgiftene blir for høye. Likevel vil jeg påpeke at det ikke er riktig at prisen har doblet seg fra 100 kr, som min forgjenger ble sitert på i 2012. Indeksregulert er 100 kr i 2012 det samme som 132 kr etter dagens pengeverdi. Etter det nye takstvedtaket vil de med bensin- eller dieslbiler i takstgruppe 1 med AutoPASS-avtale betale 131 kr i Ryfylketunnelen. De som skal mot Stavanger, betaler også 27 kr i Hundvågtunnelen – til sammen 158 kr. Det er dyrt, men det er ikke en dobling.

Elbiler skal betale 70 pst. av ordinær takst etter brikkerabatt. Det betyr 92 kr i Ryfylketunnelen og 19 kr i Hundvågtunnelen. Det nye takstvedtaket er i tråd med det Stavanger kommune og Rogaland fylkeskommune har ønsket seg, og de er garantister for bompengeselskapets lån.

Finansiering av prosjektet rv. 13 Ryfast ble fastsatt av Stortinget tilbake i 2012. Det var den gangen et sterkt lokalpolitisk ønske om å framskynde etableringen av et ferjefritt samband mellom Nord-Jæren og Ryfylke.

For å framskynde prosjektet ble det vedtatt en bompengefinansiert utbygging. Bompengeselskapet har tatt opp lån, og Rogaland fylkeskommune og Stavanger kommune har gitt lånegaranti basert på forutsetningene i Stortingets vedtak.

Før innkrevningen startet i 2020, ble det, som også representanten er kjent med, besluttet et prøveprosjekt med lavere takster enn det som opprinnelig ble anbefalt. En forutsetning for det prøveprosjektet var at økonomien i prosjektet ble evaluert etter ett års drift. Gjennomgangen viste at nedbetalingstiden lå an til å gå betydelig over 20 år, som det er besluttet at prosjektet skal styres etter. Derfor ble det fattet vedtak om å øke takstene i mars 2023. Vedtaket om å justere takstene opp til nødvendig nivå for å sikre en innkrevningstid på 20 år er i tråd med det som er forutsatt og vedtatt her i Stortinget.

Jeg vil til slutt påpeke at det også gjøres grep for å holde takstene på et lavest mulig nivå innenfor de vedtatte forutsetningene for Ryfast. Pendlerne ivaretas gjennom et månedstak for passeringer. Prosjektet inngår også i ordningen med ordinært statlig tilskudd utenfor byområder for nedsettelse av gjennomsnittstakst med om lag 10 pst. Det ble i 2023 bevilget 50,9 mill. kr til Ryfast for å holde takstene på et lavere nivå. I 2024 er dette beløpet 55,2 mill. kr.

Roy Steffensen (FrP) [11:36:40]: Til det siste som statsråden tar opp, vil jeg minne om at det var en ordning som Fremskrittspartiet i regjering innførte, og som Arbeiderpartiet stemte imot. Men det er sikkert flott å stå her og skryte av tiltaket nå.

Ellers registrerer jeg at statsråden «har forståelse», sier at «det er dyrt» og er opptatt av å holde det på lavest mulig nivå, men jeg opplever ikke at jeg får noe svar på spørsmålet om han føler ansvar og forpliktelse for å prøve å redusere prisene.

Jeg lurer på: Er det sann at folk som bruker Ryfast-tunnelen, må belage seg på at det er disse prisene som nå skal gjelde, eller er regjeringen opptatt av å forsøke å få til løsninger som sørger for reduserte kostnader, enten i form av økt statlig andel, økt rabatt for pendlere eller andre tiltak? Jobbes det med konkrete tiltak for å redusere bompengebelastningen for brukerne av Ryfast?

Statsråd Jon-Ivar Nygård [11:37:37]: Det er riktig, som representanten sier, at denne ordningen kom på Fremskrittspartiets vakt, men det er nå sann at vi også har fremmet noen statsbudsjett med denne ordningen som en del av helheten. Det er viktig å understreke.

Når det gjelder dette prosjektet, som alle andre bompengefinansierte prosjekter i Norge, er det basert på lokalpolitisk vilje og også en vurdering av hva slags kostnader man er villig til å legge på trafikantene i prosjektet. Her har man et prosjekt som ligger omtrent på det kostnadsnivået som i sin tid ble foreskrevet. Som representanten er godt kjent med, har det vært betydelig prisvekst siden 2012, og disse satsene ligger om lag på det nivået.

Så har man nå etter en del diskusjon kommet fram til en mer rettferdig byrdefordeling mellom elbilister og de som kjører ordinære bensin- og dieslbiler, og det tror jeg kanskje også er et gode i en sammenheng som dette. Det gjør at man i så måte ikke får en urimelig høy belastning for dem som kjører bensin- og dieslbiler.

Roy Steffensen (FrP) [11:38:38]: Jeg oppfatter ikke noen signaler om at det jobbes for å redusere bompengebelastningen. Det er litt rart. «Ryfast har blitt for dyrt, og det tar jeg tak i.» Det var overskriften i et debattinnlegg i Aftenbladet 4. januar i år skrevet av Hadia Tajik. Hun skriver:

«Jeg tok opp prisnivået på Ryfast-passeringene i forbindelse med årsmøtet til Rogaland Arbeiderparti i fjor, og har flere ganger tatt det opp med regjeringens representanter.»

Da lurer jeg på: Forstår ikke samferdselsministeren hva Tajik forsøker å ta opp, eller er samferdselsministeren rett og slett uenig med Tajik i at prisnivået er for høyt?

Statsråd Jon-Ivar Nygård [11:39:18]: Jeg har nettopp beskrevet at her har det vært en pågående prosess som har medført endringer i byrdefordelingen mellom de ulike brukergruppene. Det man har kommet fram til nå, er en løsning som gjør at elbilistene betaler noe mer,

og de som bruker bensin- og dieslbiler, betaler noe mindre – altså en bedre byrdefordeling mellom ulike typer bilsegmenter. Det mener jeg er bra.

Det ligger ingen umiddelbare planer her om å gjøre konkrete grep for å redusere belastningen i én bompengeordning i Norge. Det er sann at når man har lagt fram en bompengeproposisjon med noen forutsetninger, og Stortinget har sluttet seg til det, er det det som i utgangspunktet gjelder. Det er det som gjelder også i dette prosjektet.

Spørsmål 5

Bård Hoksrud (FrP) [11:40:15]: «Ekspertutvalget som har evaluert manglende samtykkekompetanse for bruk av tvang i psykisk helsevern, foreslo i sin rapport å videreføre bruk av tvang i psykisk helsevern. Det har vært altfor mange eksempler på at alvorlig psykisk syke står bak grove kriminelle handlinger fordi de er for «friske» til å bli tvangsinnlagt og nekter å motta behandling. Også eldre demente kan gå glipp av nødvendig helsehjelp og behandling pga. samtykkekompetanse slik den fungerer i dag.

Vil statsråden reversere praksisen med samtykkekompetanse til slik var før?»

Statsråd Ingvild Kjerkol [11:40:49]: Pasient- og brukerrettighetsloven har hatt regler som gir adgang til å gi helsehjelp til pasienter uten samtykkekompetanse som motsetter seg somatisk helsehjelp, siden 2009.

Ekspertutvalget som jeg satte ned, valgte å kalle seg samtykkeutvalget, og de har evaluert endringene i psykisk helsevernloven i 2017 som innførte manglende samtykkekompetanse som vilkår for tvungent psykisk helsevern. Jeg har selvsagt merket meg at utvalget mener at erfaringene med det nye vilkåret må ses i sammenheng med øvrige endringer både i psykisk helsevernloven, helse- og omsorgstjenesten og samfunnet for øvrig.

Utvalgets vurdering er at vilkåret har gitt en bedre balanse mellom pasientens rett til selvbestemmelse og statens plikt til å ivareta retten til nødvendig helsehjelp når en pasient ikke selv kan samtykke til helsehjelp. Utvalget fant også at forventningen om redusert bruk av tvang som følge av lovendringene ikke er innfridd.

Et enstemmig utvalg anbefaler at manglende samtykkekompetanse videreføres som vilkår for tvangsbruk i psykisk helsevern. Unntak skal fortsatt gjelde i tilfeller der det er fare for eget liv eller andres liv og helse. Utvalget foreslo samtidig en del endringer i regelverket, bl.a. i bestemmelsen som regulerer hvem som har samtykkekompetanse, og hvordan det skal vurderes, herunder forslag om å senke beviskravet for manglende samtyk-

kekompetanse fra «åpenbart» til «overveiende sannsynlig» i pasient- og brukerrettighetsloven § 4-3 andre ledd.

Utvalget anbefaler styrking av brukermedvirkning, beslutningsstøtte, pårørendeinvolvering, samhandling mellom tjenester, frivillige behandlingsalternativer og kvaliteten på vurderingene av pasientenes samtykkekompetanse. Utvalget mente dessuten at det bør gis bedre opplæring i voldsrisikovurderinger, og at plikten til å vurdere farevilkåret ved utagerende atferd bør presiseres.

Samtykkeutvalget leverte sin utredning til meg i juni 2023. Utvalgets anbefalinger og forslag har i høst vært på alminnelig høring, og vi jobber nå i departementet med å oppsummere høringssvarene og å ta stilling til hvordan samtykkeutvalgets forslag skal følges opp.

Bård Hoksrud (FrP) [11:43:27]: Jeg vil takke statsråden for svaret.

Dette er kjempeviktig. Vi har dessverre sett den siste tiden at det har vært begått grove handlinger og voldskriminalitet mot mennesker av svært syke personer som egentlig burde ha vært innlagt. Statsråden har et ansvar for å sørge for at vi får flere døgnplasser og ha bedre kapasitet til faktisk å hjelpe svært syke mennesker. Jeg opplever at det nå er sprengt, man klarer ikke å få plass. Regjeringen har sagt at man skal stoppe nedbyggingen, men det må jo være en ambisjon at man skal bygge flere plasser for å sikre at mennesker som er til fare for seg selv og andre, ikke går fritt rundt i samfunnet, men faktisk får den plassen, behandlingen og hjelpen de trenger.

Jeg vil utfordre statsråden, for jeg mener at hun før hun ble statsråd, var tydelig på at hun mente at de endringene som ble gjort i 2017, burde ha vært reversert til slik de var før 2019, da de nye reglene trådte i kraft. Mener statsråden fortsatt det, eller er hun nå overbevist om at det utvalget har kommet med, er det som er det rette?

Statsråd Ingvild Kjerkol [11:44:30]: Jeg vil følge opp utvalgets anbefalinger, men grunnen til at jeg satte ned dette utvalget, er at jeg har bekymringer for om personer mottar nødvendig helsehjelp, og om deres pårørende opplever at de får tilgang til den helsehjelpen de kunne hatt nytte av. Den lovendringen som ble gjennomført, ble lagt fram av regjeringen med Fremskrittspartiet og Høyre, og det var usikkerhet da saken gikk gjennom i Stortinget. Jeg er glad for at utvalget nå har sett helhetlig på dette, og de anbefaler både lovendring og endring av praksis, så det skal vi følge opp.

Bård Hoksrud (FrP) [11:45:09]: I tillegg til dette får jeg også bekymringsmeldinger om pleie- og omsorgssektoren fra pårørende til personer som åpenbart ikke

kan ta ansvar for verken egen helse eller eget liv, som opplever at helsepersonellet, kommunene og spesialisthelsetjenesten sier at man ikke kan gjøre noe, og at disse personene faller mellom stolene. Det mener jeg er alvorlig, spesielt med bakgrunn i at samtykkekompetansen for den enkelte er styrket. Det har svekket muligheten til faktisk å hjelpe mennesker som har et stort behov for å få hjelp, men som altså ikke får det, og vi ser at resultatet – dessverre – er at man begår handlinger som man ikke skulle ha begått.

Det er der jeg vil utfordre statsråden. Det hjelper ikke å si at man bare vurderer og ser på dette. Når kan vi forvente at vi faktisk kommer til å få noe konkret fra statsråden som vi kan få behandle, nettopp for å ivareta både dem som er alvorlig syke og trenger behandling, og ikke minst samfunnet og den enkelte rundt?

Statsråd Ingvild Kjerkol [11:46:15]: Som jeg sa i svaret mitt, har utvalgets anbefalinger vært på alminnelig høring i høst. Det betyr at de er hørt, og at departementet nå jobber med å oppsummere høringssvarene og ta stilling til hvordan vi skal følge opp dette med en proposisjon til Stortinget. Så det har vi tenkt å gjennomføre.

Spørsmål 6

Bård Hoksrud (FrP) [11:46:44]: «Helse Sør-Øst foreslår en betydelig reduksjon i rehabiliteringstilbudet, med en overføring av ansvar til kommunenes frisklivs-sentraler, som kun finnes i 2/3 av kommunene. Samtidig trues eksistensen av private og ideelle rehabiliteringstjenester, som utgjør 60 pst. av tjenestene, grunnet reduksjon i kjøp fra det offentlige. Dette kan føre til tap av spesialisert fagkunnskap. I tillegg har avviklingen av fritt behandlingsvalg ført til færre plasser og behandlingstilbud.

Er dette en prosess og utvikling statsråden støtter?»

Statsråd Ingvild Kjerkol [11:47:15]: Helse sør-øst har som ledd i forberedelse av en ny anbudskonkurranse for rehabiliteringstjenester sagt opp de eksisterende avtalene med 29 private leverandører.

Bakgrunnen for den nye anskaffelsen av tjenester er en fagplan og en påfølgende behovsvurdering som er gjennomført høsten 2023. Det er anbefalt å styrke tidlig rehabilitering i sykehus – det er viktig – og å redusere rehabilitering i regi av spesialisthelsetjenesten sent i forløpet. Forskningen viser i stadig tydeligere grad at tidlig rehabiliteringsinnsats gir gevinst for pasientens livskvalitet og er samfunnsøkonomisk lønnsomt.

I dag har de private rehabiliteringstilbudene i stor grad døgnopphold av tre–fire ukers varighet, ofte med

permisjon i helgene. Ifølge de regionale helseforetakene viser den faglige utviklingen at kronikere vil ha god effekt av kortere opphold og polikliniske tilbud.

En slik dreining av tilbudet til mer bruk av dagopp- hold, poliklinikk, ambulant virksomhet, digitale løsninger og veiledning til kommunene vil ifølge Helse sør-øst gi mulighet for at flere pasienter får et bedre tilpasset tilbud, og samtidig være mindre ressurskrevende. De eksisterende avtalene har en økonomisk verdi på ca. 1 500 mill. kr og utgjør 60 pst. av rehabiliteringstilbudet i Helse sør-øst.

Helse sør-øst understreker at arbeidet med ny anskaffelse er i startfasen, og det er ikke tatt endelig stilling til volumet på kjøp av private rehabiliteringstjenester eller hvilke tjenester som skal etterspørres.

Representanten Hoksrud sier at avviking av godkjenningsordningen fritt behandlingsvalg har redusert behandlingstilbudet. Faktum er at ordningen har vært veldig lite brukt. Helseforetakene i Helse sør-øst kjøpte på det meste rehabilitering for 10 mill. kr i året innenfor denne ordningen, altså snakker vi om promiller av den anskaffelsen de nå forbereder. Avviklingen har derfor liten betydning for behandlingstilbudet til pasientene.

Bård Hoksrud (FrP) [11:49:35]: Min klare bekymring og frykt er i hvert fall at dette egentlig handler om å spare penger og ikke noe annet fra Helse sør-øst.

Under debatten om Helse- og omsorgsdepartementets budsjett før jul uttrykte statsråden bekymring for arbeidsrettet rehabilitering. Ved nyttår feiret det ideelle rehabiliteringssenteret AiR i Vinje at man har hatt 25 000 deltakere i de forskjellige programmene. Det er fantastisk. Dette er tilbud som har hjulpet mange mennesker som har slitt med helseplager, og som derfor er i ferd med å falle ut av arbeidslivet, men på bakgrunn av tilbudet på AiR har mange – faktisk 80 pst. – klart å få hjelp og komme seg tilbake i jobb. De fleste har fått en kraftig forbedring av livskvaliteten. Nå står dette viktige tilbudet i fare for å kunne bli kraftig redusert eller bli borte. Jeg frykter at dette vil kunne bidra til å splitte opp fagmiljøer og ramme pasientene.

Kan statsråden garantere at pasientene ikke blir skadelidende, og er statsråden enig i at disse tilbudene er så unike at det er viktig å sikre solide fag- og kompetansemiljøer for å gi best mulig tilbud til pasientene?

Statsråd Ingvild Kjerkol [11:50:39]: Jeg mener at det er viktig å se til den kunnskapen vi har. Forskningen viser i stadig tydeligere grad at tidlig rehabiliteringsinnsats gir gevinster for pasientenes livskvalitet, og det er også samfunnsøkonomisk lønnsomt.

Jeg synes det er ganske underlig. Når man gjør endringer som handler om å bruke fellesskapets ressurser bedre, til beste for pasientene, basert på forskning og det

vi vet om pasientenes utbytte av behandlingen, synes jeg det er merkelig at representanten Hoksrud stiller seg imot. Det er tross alt fellesskapets midler. Fremskrittspartiet pleier ofte å snakke om at det er skattebetalernes penger. Når forskningen sier at vi må bruke disse pengene annerledes for at pasientene skal få et bedre utkomme, er jeg for det.

Dette er som sagt en anskaffelse som er i startfasen, og det er ikke tatt stilling til verken volum eller hvilke tjenester som skal etterspørres.

Bård Hoksrud (FrP) [11:51:45]: Det er spesielt å høre på statsråden når man har 80 pst. suksessrate ved å være på AiR på Rauland.

Jeg observerer også en trend hvor etterspørsel etter sengekapasitet f.eks. når det gjelder spiseforstyrrelser, i anbudene nå ser ut til å være synkende over tid, når anbudskonkurranse utlyses, på tross av at behovene øker kraftig. I dagens konkurransegrunnlag har man et belegg på 17,8 plasser i Helse sør-øst, mens det i den nye anbudskonkurransen er nedjustert til 17.

Hvordan vil statsråden gjøre noe med denne trenden og sikre at sengekapasiteten samsvarer med den reelle økningen i behovet for psykisk helsevern, hvor vi ser det er kraftig økning innenfor spiseforstyrrelser? Det er mange flere som trenger behandling nå, og da er vel ikke svaret fra Helse sør-øst å redusere behandlingskapasiteten. Det burde være å øke kapasiteten, sånn at flere får hjelp raskere, nettopp med bakgrunn i det statsråden sa om at tidlig innsats er viktig innenfor rehabilitering. Jeg tror det ikke minst også innenfor spiseforstyrrelser er viktig å komme raskt i gang med behandling.

Statsråd Ingvild Kjerkol [11:52:50]: Jeg har svart representanten Hoksrud på et skriftlig spørsmål om anbudskonkurranse for rehabiliteringstjenester, hvor Helse sør-øst forbereder et nytt kjøp, basert på forskningen og hva den viser med tanke på pasientenes nytte av hvordan vi innretter rehabiliteringen.

Jeg skulle gjerne svart på det anbudet representanten Hoksrud viste til, men jeg må bare innrømme at jeg ikke fikk med meg hvilket anbud det var, om spiseforstyrrelser. Det må være anbud som er knyttet til psykisk helsevern, så det må jeg bare komme tilbake til.

Spørsmål 7

Seher Aydar (R) [11:53:45]: «Omorganiseringssprosessen i Helse Nord har skapt utrygghet og frykt i befolkninga i nord. Det minste vi kan gjøre er å forsikre dem om at sikkerheten deres ikke skal bli svekka. Vi kan ikke kompromisse på akuttberedskap, og det er ikke mer igjen å kutte i fødetilbudet hvis gravide fort-

satt skal tørre å bosette seg i hele Nord-Norge. En desentralisert sykehusstruktur må til for å sikre alle trygge og gode tjenester der de bor.

Kan statsråden være tydelig på at ingen akutt- eller fødetilbud i Helse Nord blir lagt ned?»

Jeg skulle egentlig bare lese spørsmålet, men jeg har fått med meg hva som skjedde i går.

Statsråd Ingvild Kjerkol [11:54:21]: Jeg har stor forståelse for at endringer oppleves som utrygt. Men både Helse nord, undertegnede og statsministeren har gitt forsikringer om at vi skal ha en trygg og god akuttberedskap i Nord-Norge.

Det skjer endringer og utvikling i samfunnet – endringer i demografi og medisin som vi må ta hensyn til når vi planlegger framtidens spesialisthelsetjeneste. Helse nord har store rekrutteringsutfordringer. De har en omfattende bruk av innleide vikarer og overtid. Utfordringene kan ikke løses med penger alene – det er rett og slett ikke nok fagfolk.

Situasjonen slik den er i Helse nord, kan påvirke både utredning og behandling av sykdom og skader. Akkurat nå står ca. 30 000 pasienter på ventelister for å få den helsehjelpen de trenger i sykehusene i Nord-Norge.

Situasjonen tilsier at vi må gjøre endringer for at pasienter i nord fortsatt skal ha tilgang til like god behandling som pasienter ellers i landet. Vi trenger gode sykehus i nord som har evne til å utdanne, rekruttere og beholde de spesialistene som trengs nå og i framtiden. Vi trenger en helsetjeneste som kan ivareta et økende antall eldre og kronisk syke, og vi trenger å ivareta det akuttmedisinske tilbudet for å gi innbyggerne i nord trygghet og god helsehjelp når sykdom og skade oppstår. Da må alle steiner snus.

Helse nord behandlet ikke den helhetlige planen i går, som planlagt. Mitt oppdrag til Helse nord står. Styret har ansvar – og det er Stortinget som har gitt dem det ansvaret – for å sikre at ressursene Stortinget bevilger, brukes til det beste for pasientene. Siden oppdraget ble gitt, har situasjonen blitt verre med flere brudd på fristen for å starte opp behandling og lengre ventetider, og det har vært store kostnader til vikarer og innleie, uten at pasientene har fått nytte av det, bedre kvalitet og raske behandling. Hvis ikke sykehusene i nord får kontroll på ressursene og prioriterer pasientene, vil helsetilbudet bli dårligere enn i resten av landet, og det vil ikke regjeringen akseptere.

Derfor venter jeg på anbefalingen fra styret i Helse nord, og den skal komme som forutsatt i april.

Seher Aydar (R) [11:56:50]: I går dro heldigvis styret i nødbremsen, og styrelederen måtte gi seg. Det viser at et flertall i styret har valgt å lytte til bekymringene fra ansatte, tillitsvalgte og ikke minst lokalbefolkning.

Spørsmålet mitt handler egentlig ikke om det er behov for å gjøre noe med strukturer og organisering. Spørsmålet mitt er om helseministeren kan garantere og være tydelig på at ingen akutt- eller fødetilbud i Helse nord skal bli lagt ned. Det handler ikke om hva styret i Helse nord etter hvert foreslår. Det handler om hva regjeringens standpunkt er, og hva den tydelige beskjeden fra helseministeren er. Det handler om at den usikkerheten og utryggheten som befolkningen i Nord-Norge og de ansatte ble utsatt for, ikke skal gjenta seg, for det skaper frykt, og det skaper også usikkerhet for det helsepersonellet som vi trenger, som skal bosette seg og forhåpentligvis arbeide ved sykehusene i Helse nord.

Statsråd Ingvild Kjerkol [11:57:54]: Det som er viktig for pasientene i nord, er at noen tar ansvar for sykehustilbudet deres. Nå øker antall fristbrudd, og nå øker ventetiden. Det gir det vi kaller prognosetap for den enkelte pasient. Vi kan ikke ha det sånn i Nord-Norge at noen fagfolk er fast ansatt, de forhandler solidarisk om sine betingelser, sin arbeidstid og sin lønn, mens dem de går på jobb sammen med, er innleid av et dyrt vikarbyrå. Det vil ikke gi den kvaliteten og pasientsikkerheten som pasientene i Nord-Norge har like stor rett på som de som bor i Oslo, hvor det er bedre tilgang på fagfolk.

Det er greit å si at man er for omstillingen, men jeg har ikke hørt at partiet Rødt er for et eneste forslag til endringer. Hvis man anerkjenner behovet for omstilling, er man velkommen til å foreslå endringer som kan ivareta pasientene.

Seher Aydar (R) [11:58:58]: Det er en ansvarsfraskrivelse som vi ser gang på gang, og ansvaret skal alltid tilskrives noen andre enn helseministeren.

Det er ingen tvil om at Rødt mener at utviklingen som har vært når det gjelder innleie, er feil vei å gå. Det har vi også fremmet flere forslag om på Stortinget, men som bl.a. Arbeiderpartiet dessverre har stemt imot. Det er behov for heller å stille spørsmål om hvordan vi både rekrutterer og beholder helsepersonell og gode arbeidsvilkår. Det at våre sykehus er gode arbeidsgivere, er en veldig viktig del av det. Til det har også de ansattes organisasjoner, fagforeningene, kommet med mange gode forslag, som det bare er å lytte til.

Jeg må understreke at det jeg spør om, er om folket i Lofoten eller Narvik skal miste akuttberedskapskapen, om de skal miste fødeavdelinger. Det er det som var spørsmålet. I akuttmedisin er tid og avstand helt avgjørende. Så kan helseministeren snakke rundt det som hun vil, men det er det konkrete spørsmålet: Kan alle i Nord-Norge være sikre på at de ikke mister akuttfunksjoner og fødeavdelinger?

Statsråd Ingvild Kjerkol [12:00:02]: Jeg tror representanten Seher Aydar snur dette litt på hodet. Helseministeren har gitt et oppdrag til Helse nord om å ivareta pasientene på kort og lang sikt (...).

(Alarmklokkene ringer.)

Presidenten [12:00:17]: Til opplysning er dette en øvelse i bruk av alarmteknologi for kritiske hendelser, og det slutter øyeblikkelig. – Og det fungerer.

Statsråd Ingvild Kjerkol [12:00:28]: Jeg tror vi kan slå fast at det fungerer.

Det oppdraget er gitt for å ta det ansvaret Stortinget har gitt meg, og som jeg synes representanten Seher Aydar overser når hun ikke klarer å foreslå en eneste løsning for det som har blitt en formidabel utfordring i Nord-Norge. En halv milliard i underskudd i 2023 blir fort én milliard neste år. Når de ikke har tilgang på fagfolk, må man være villig til å se på endringer, og representanten Seher Aydar og partiet Rødt er velkommen til å komme med sine forslag.

Spørsmål 8

Geir Jørgensen (R) [12:01:20]: «Like før jul advarte 50 kommuneoverleger og andre samfunnsmedisinere mot omorganiseringen av Helse Nord, og framholdt at denne er bygd på feil premisser. De hevdet også at en ensidig satsing på spesialisthelsetjenester ikke bare rammer akuttberedskapen i distriktene, men også drifta av de største sykehusene. 9 av 10 pasienter som kommer inn på de mindre lokalsykehusene, blir ferdigbehandlet der. Den desentraliserte sykehusstrukturen er altså med på å avlaste de to største sykehusene i regionen.

Hva gjør statsråden for å sikre at denne dominoeffekten ikke oppstår?»

Statsråd Ingvild Kjerkol [12:02:02]: Jeg er godt kjent med kronikken fra 50 kommuneoverleger og samfunnsmedisinere. Jeg var også så heldig at jeg fikk møte kommuneoverlegene i Lofoten og Vesterålen da jeg var på besøk der i november. De fikk anledning til å utdype sine poenger i kronikken, og vi var enige om det aller meste. De er opptatt av at sentralisering og for mye spesialisering er feil medisin på utfordringene som Helse nord er i.

Vi har en desentralisert spesialisthelsetjeneste i Nord-Norge. Det skal vi fortsatt ha. Oppdraget til Helse nord handler ikke om å sentralisere sykehusstilbudet. Hovedgrunnen til omstillingsbehovet er mangel på fagfolk og riktig kompetanse. Det som nå vurderes, er hvil-

ken kompetanse og innhold de ulike sykehusene skal ha.

Vi har en økning i eldre og kronisk syke pasienter. Det er et viktig mål med arbeidet som gjennomføres i Helse nord, å gi disse pasientene gode og trygge helsetjenester der de bor, både i dag og i framtiden. Den demografiske utviklingen og sykdomsutviklingen i befolkningen tilsier, som det vises til i oppropet fra kommuneoverlegene, at vi trenger flere spesialister med generalistkompetanse. Samtidig er det også viktig med de spesialiserte helsetjenestene i Helse nord. Vi skal fremdeles ha likeverdig tilgang til helsetjenester, noe som betyr at befolkningen i Nord-Norge har samme rett til avansert behandling og nye medisinske tilbud som resten av befolkningen.

Helse nord har ansvar for å gi alle innbyggerne i regionen forsvarlige helsetjenester. Da er det behov for både små og store sykehus og at sykehusene i Helse nord samlet sett gir de nødvendige tjenestene som innbyggerne har behov for. Her er de spesialiserte tjenestene også viktige.

Samtidig er det ingen tvil om at generalistkompetanse og bedre samhandling er viktig i mange tilfeller. Nettopp derfor skal vi snart legge fram en nasjonal helse- og samhandlingsplan, hvor regjeringen vil presentere tiltak for å lykkes med å se hele helsetjenesten i sammenheng, akkurat sånn som kronikken fra de 50 kommuneoverlegene og samfunnsmedisinerne etterspør.

Geir Jørgensen (R) [12:04:20]: Det hører med til historien at dette spørsmålet er sendt inn før styremøtet i Helse nord i går. Kortversjonen av det lange møtet er at det kom forslag om å ikke sende på høring de mest dramatiske pakkene, 1, 2 og 3, og møtet endte med at styrelederen trakk hele saken.

Spørsmålet til statsråden er: Var det på noe tidspunkt i går under styremøtet i Helse nord kontakt mellom Helsedepartementet, statsråden eller andre og styret i Helse nord eller direktøren?

Statsråd Ingvild Kjerkol [12:05:07]: Det var det ikke. Etter styremøtet deltok jeg i Dagsnytt 18 sammen med styrelederen. Det var ikke en samtale mellom oss, men det var en intervjusituasjon. Så vil jeg bare presisere for protokollens skyld at det var administrerende direktør som trakk saken hun hadde lagt fram for styret.

Det er utfordringer i Nord-Norge, og representanter fra den nordlige landsdelen står nok fremst i køen med vilje og ønske om å løse dem. Mellom 1995 og 2022 sank fødselstallene i Nord-Norge med over 40 pst. Det gjør at behovet for helsehjelp endrer seg. Mitt ansvar som helseminister er å sikre at vi har riktig kompetanse, sånn at vi ikke har en helsetjeneste med en annen kvalitet og

med dårligere prognoser for pasientene i nord sammenlignet med de andre regionene.

Geir Jørgensen (R) [12:06:18]: Så langt jeg kjenner mine medborgere fra nord, har de på ingen måte tenkt å slutte å føde, verken i Lofoten, i Narvik eller på Helgeland.

Vi er i den situasjonen at denne saken, som har vakt atskillig debatt over flere måneder, er trukket. Da er spørsmålet til statsråden, som også har ansvaret for helseforetaket: Har hun tillit til dem hun har utpekt til å gjennomføre denne prosessen?

Statsråd Ingvild Kjerkol [12:07:03]: Styret i Helse nord er valgt for to år. Deres valgperiode går ut i neste uke, og styret vil bli reoppnevnt. Jeg synes det er riktig å avklare tilliten til styret når det utnevnes, så det er mitt svar på det. Jeg har tillit til dem som sitter inntil det velges nye.

Spørsmål 9

Tobias Drevland Lund (R) [12:07:55]: «Like før jul stemte et enstemmig storting for endringer i straffeprosessloven som gir påtalemyndigheten mulighet til å ilette elektronisk kontroll av besøksforbud der dette er et egnet og forholdsmessig tiltak. Dette er et godt og viktig tiltak for å styrke beskyttelsen av særlig kvinner som utsettes for vold, trusler eller annen uønsket kontakt.

Kan statsråden utdype hvilke andre tiltak regjeringen ser på for å bekjempe vold mot og drap av kvinner?»

Statsråd Emilie Mehl [12:08:27]: Først vil jeg takke for et viktig og aktuelt spørsmål.

For regjeringen er kampen mot vold og overgrep i nære relasjoner og vold, overgrep og drap på kvinner spesielt, veldig høyt prioritert. Dette er kriminalitet som er et stort samfunns- og folkehelseproblem, og jeg mener også at når vi skal gå i kamp mot denne kriminaliteten, holder det ikke med ett tiltak på et lite, snevert område. Vi må ha med oss hele samfunnet hvis vi skal klare å forebygge at det skjer, og hvis vi skal klare å få ofre ut av voldelige situasjoner og i ytterste konsekvens redde dem fra at liv går tapt.

Den 15. desember la vi fram en opptrappingsplan mot vold og overgrep mot barn og vold i nære relasjoner, som kom i form av en proposisjon til Stortinget. Den planen understreker viktigheten av at alle er med her. Det er ni departementer som har samarbeidet om planen, som inneholder rundt 120 tiltak. Det blir for mange til å gå gjennom alle, men jeg vil nevne noen.

I opptrappingsplanen skal vi legge til rette for mer målrettet forebygging. Vi skal sørge for bedre hjelp til og

beskyttelse av dem som er utsatt, og mer effektiv straffeforfølging og oppfølging av utøverne. For eksempel mener jeg det er veldig viktig at vi klarer å styrke kompetansen i politi- og hjelpeapparat når det gjelder denne typen vold. Det er viktig for at vi skal klare å oppdage volden og for at vi skal klare å komme inn med tiltak som virker, som ser kvinnene før det er for sent. Det er viktig at forskjellige etater som har en aksje her – forskjellige aktører som f.eks. skole og helse, barnevern eller politiet – samarbeider bedre og er godt samordnet. Det må skje helt fra det ytterste leddet – de som møter ofrene, de som har noe med menneskene å gjøre – og opp til de andre nivåene lenger opp i forvaltningen.

Planen inneholder også tiltak knyttet til f.eks. krisesentertilbudet, helse- og omsorgstjenestene, arbeids- og velferdsforvaltningen, familievern og barnevern. Behandlingstilbud til voldsutøvere er også et sentralt element når det gjelder det forebyggende arbeidet. Det å involvere frivillig sektor er en viktig del av planen. Et veldig viktig og konkret tiltak er at vi ønsker å utvide den såkalte RISK-modellen, som man har hatt stor suksess med i Oslo, til å bli etablert i alle politidistrikt. Der starter vi med Nordland politidistrikt, Sør-Vest politidistrikt og Sør-Øst politidistrikt i 2024.

Jeg vil også nevne at vi skal etablere en permanent partnerdrapskommisjon som skal gå inn i drap som har skjedd for å se hvor det gikk galt, og hva vi kan lære. Det tror jeg også er viktig for å klare å forebygge bedre. Så skal vi legge fram en konkret plan for påtale og etterforskning som vil komme i tillegg til denne planen, som skal bidra til at flere straffesaker oppklares og pådømmes raskere.

Tobias Drevland Lund (R) [12:11:29]: Jeg takker for svaret.

I 2020 kom partnerdrapsutvalget med NOU 2020: 17 Varslede drap?, som statsråden er vel kjent med. I denne pekte utvalget på hele 70 anbefalinger og tiltak som de mente kunne forhindre partnerdrap. Flerparten av anbefalingene gikk ut på å bruke eksisterende virkemidler og verktøy og bruke dem på en bedre måte, bl.a. bruk av voldsalarm, omvendt voldsalarm og nedsettelse av en permanent partnerdrapskommisjon, som også statsråden var inne på. Mitt spørsmål til statsråden er: Hva gjør regjeringen for å følge opp de konkrete tiltakene og anbefalingene i den NOU-en, og vil vi se en del av de forslagene videreført av regjeringen?

Statsråd Emilie Mehl [12:12:12]: Det som presenteres i den NOU-en, er jo alvorlig, og det er også noe av bakteppet for nettopp opptrappingsplanen vi nå har lagt fram. For eksempel blir det trukket fram at man må styrke det som allerede eksisterer. Jeg mener også vi trenger noen nye ting, som f.eks. omvendt voldsalarm,

som lå i bakgrunnen for spørsmålet – at man utvider muligheten til å bruke det. Permanent partnerdrapskommisjon er også en oppfølging der. Det håper vi at vi skal klare å få på plass i løpet av 2024. Der er det et arbeid som gjenstår, knyttet til at det f.eks. må på plass lovhjemler for at denne kommisjonen skal kunne gå inn i sakene uten å bli hindret av taushetsplikt og den typen ting. Det er jo derfor det tar noe tid, men jeg ser fram til at vi kommer et viktig skritt videre når opptrappingsplanen nå skal settes i verk, fra 2024 til 2028.

Tobias Drevland Lund (R) [12:13:07]: Det haster med å få satt ned en partnerdrapskommisjon, så det håper jeg skjer så raskt som mulig. Et av ofrene den siste tiden, som media har omtalt, var en kvinne med voldsalarm. Et annet var en kvinne som hadde bedt om voldsalarm, men som ikke fikk det. Gjerningsmannen i dette tilfellet var ilagt besøksforbud, og vi ser dessverre gang på gang hvordan voldsutøvere som har blitt ilagt besøksforbud, bryter besøksforbudet. Når kvinner med voldsalarm risikerer å bli drept, er det åpenbart at man må til med mye kraftigere grep, som å øke bruken av nettopp omvendt voldsalarm. Vil statsråden ta initiativ til en gjennomgang i alle politidistriktene for å kartlegge kvinner som kan ha bruk for omvendt voldsalarm eller andre sikkerhetstiltak, samt en gjennomgang av politiets helhetlige arbeid med vold mot kvinner?

Statsråd Emilie Mehl [12:13:55]: Nå jobber politiet på spreng for å få de nye reglene om omvendt voldsalarm som gjør at vi kan bruke det raskere og mer, ut i praksis. I den sammenheng vil jo en konsekvens egentlig bli det representanten spør om, nemlig at i en del saker hvor man tidligere ikke har hatt mulighet å bruke det fordi det ikke har vært lov til å gjøre det, vil man nå kunne se til omvendt voldsalarm som et alternativ når politiet og påtalemyndigheten jobber med en sak, uten at man må gå og vente på at en hel straffesak skal være gjennomført og at domstolen skal komme med en avgjørelse hvor omvendt voldsalarm eventuelt er en del av det. Jeg vet også at politiet jobber med å se på om det er noe de kan gjøre enda bedre knyttet til å følge opp dem som har voldsalarm. Det er viktig at man har tillit til at man kan få hjelp hvis man kommer til det at man må utløse den. Jeg vil også si at dette er to av flere beskyttelsestiltak. For noen er det eneste alternativet å leve på skjult adresse. Dette er grusomme saker, og jeg er glad for at vi nå får flere verktøy.

Spørsmål 10

Fra representanten Marius Arion Nilsen til energiministeren:

«Helt siden strømpriskrisen startet har vi hatt tilnærmet europeiske priser i Norge, hvor Sør-Norge, som er tettest tilknyttet kontinentet, har hatt de desidert høyeste prisene. Samtidig har regjeringen forsvart dagens system med storstilt krafteksport og storstilt prisimport.

Kan statsråden gjøre rede for hvordan det gikk til at Norge har gått fra å ha blant Europas laveste strømpriser i tiår etter tiår, til tidsvis å ha Europas høyeste strømpriser – på regjeringen Støres vakt?»

Presidenten [12:15:07]: Dette spørsmålet er utsatt til neste spørretime.

Spørsmål 11

Ingunn Foss (H) [12:15:22]: «I den konkrete saken om folkeavstemning vedrørende oppsplitting av nye Kristiansand kommune har regjeringen åpnet for at 15-åringer skal få stemmerett. Regjeringen er for øvrig mot å endre alder for stemmerett ellers. Nå er det sånn at sju av ti 15-åringer ikke har bank-ID, noe som betyr at de ikke får avgitt stemme digitalt, men må gjøre dette per brev.

Frykter statsråden at mange unge ikke kommer til å avgi stemme når det må gjøres på denne måten, og er identifikasjon av stemmegiver sikker nok uten bank-ID?»

Statsråd Erling Sande [12:15:54]: Regjeringa ønsker å høyre kva innbyggjarane i Søgne og Songdalen meiner. Det er bakteppet her. Som det står i forskriftene som er fastsett, må ein for å delta i folkeavrøystinga ha fylt eller fyllt 16 år innan utgangen av 2024. Som representanten peikar på, vil det bety at nokre 15-åringer vil få moglegheit til å røyste.

Det er ikkje alltid samsvar mellom røysterettsalderen i folkeavrøystingar og ved ordinære val, og det finst fleire eksempel på at ein har hatt 16-års aldersgrense ved røysting ved lokale folkeavrøystingar tidlegare. Faktisk valde 165 av dei 213 kommunane som hadde folkeavrøysting om kommunesamanslåing mellom 2015 og 2017, ein røysterettsalder på 16 år. Så fleirtalet valde ein røysterettsalder på 16 år. Søgne og Songdalen kommunar var blant desse. Eg meiner difor at det er god grunn til å la denne aldersgruppa delta også no.

I den elektroniske løysinga som skal nyttast i folkeavrøystingane i Søgne og Songdalen, må veljarane logge inn og identifisere seg gjennom ID-porten. For dei fleste vil det seie anten med MinID eller BankID. Dette er den fellesløysinga som blir brukt i alle digitale tenester frå det offentlege. Både MinID og BankID kan ein få frå ein er 13 år.

Eg er klar over at det ikkje er alle som har moglegheit til eller som av andre grunnar ikkje ønskjer å røyste elektronisk, t.d. fordi dei ikkje kan logge seg inn i ID-porten. Dette gjeld ikkje berre dei yngste veljarane. For å sikre at alle som ønskjer det, har moglegheit til å røyste, opnar vi for at røyster òg kan sendast som brev til Valdirektoratet. Dei røysteføre får tilsendt informasjon og materiell til å brevrøyste.

Dette er ei pragmatisk løysing for å vareta at alle får moglegheit til å røyste. Ved ordinære val er det i visse tilfelle mogleg å røyste ved hjelp av brevrøyster. Dette gjeld t.d. veljarar i utlandet som ikkje har andre moglegheiter til å røyste.

Eg håpar at det blir god oppslutning om folkeavrøystinga, slik at resultatet gjev mest mogleg informasjon om kva befolkninga meiner i dette spørsmålet. Det er stort engasjement om saka lokalt, som representanten sikkert har merka seg, og eg meiner at den måten folkeavrøystinga skal gjennomførast på, legg godt til rette for at alle som ønskjer å delta og røyste, kan gjere det.

Ingunn Foss (H) [12:18:17]: Takk for svaret. Det blir interessant å se fasiten etter avstemningen.

Så til et annet spørsmål: Senterpartiet er, så vidt jeg vet, imot å senke stemmerettsalderen.

Hvilke vurderinger ligger bak at de som fyller 16 år i inneværende år, får stemme akkurat i denne konkrete saken?

Statsråd Erling Sande [12:18:38]: Eg opplever at representanten no rotar litt i hop det som er den allmenne røysterettsalderen i Noreg ved stortingsval, for så vidt òg ved kommuneval, som er eitt politisk tema, og det vi opnar for i andre samanhengar, t.d. innbyggjarhøyringar og folkeavrøystingar lokalt om kommunestruktur. Der har mitt parti og regjeringa sagt at det er heilt ok at ein eksempelsvis set grensa ved 16 år, slik vi sjølve òg har gjort i dette tilfellet. Så det er to forskjellige saker. Eg meiner at det er ein prinsipiell forskjell på å ta stilling til eitt spørsmål, som t.d. kommunegrensar og kommunestruktur, og det å velje dei som skal sitje i nasjonalforsamlinga i landet og vareta heile breidda av

dei politiske saksfelte og mange små og store spørsmål, altså velje ei politisk retning.

Ingunn Foss (H) [12:19:34]: Takk for svaret. Jeg er redd det kan bli mye rot hvis det blir en oppløsning. Jeg er også redd for at de som er unge i dag, får et dårligere og dyrere tilbud i framtida hvis kommunene splittes opp. Vi vet jo at det er store oppgaver som skal løses med mindre ressurser, både økonomiske og menneskelige, i framtida. Det er anslått at en oppsplitting vil koste 0,5 mrd. kr.

Mener statsråden det er rett å bruke så mye penger på en reversering når det er så mange store og viktige oppgaver som skal løses i kommunene?

Statsråd Erling Sande [12:20:08]: Eg trur det er viktig å lytte til folk. Det har Arbeidarpartiet og Senterpartiet sagt at vi skal gjere, og det er difor vi gjennomfører dette. Det er òg difor vi har ei heilt anna tilnærming til dette enn Høgre hadde då dei sat i regjering, då dei i mange tilfelle overkøyrdde lokalbefolkninga for å få til ein kommunestruktur ein her, sentralt, meinte var den riktige, men som folk i mange kommunar var imot.

Eg er glad for at representanten er oppteken av legitimiteten til folkeavrøystingar – det er viktig for demokratiet vårt – men, med respekt å melde, ein føresetnad er at vi lyttar til det folk vil. Det valde Høgre mange gonger ikkje å gjere. Det kan svekkje både deltakinga i og legitimiteten til folkeavrøystingar at ein ber om meininga til folk og så i ettertid vel å overkøyre, slik Høgre gjorde ved fleire anledningar.

Presidenten [12:21:00]: Den ordinære spørretimen er over.

Sak n r. 3 [12:21:06]

Referat

Presidenten [12:21:07]: Det foreligger ikke referat. Dermed er dagens kart ferdigbehandlet. Forlanger noen ordet før møtet heves? – Møtet er hevet.

Møtet hevet kl. 12.22.

